

Νικόλαος Δ. Κουλούρης
Επίκουρος Καθηγητής Νομικής Σχολής
Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑ

Όργανα Απονομής Δικαιοσύνης
Οργάνωση των Δικαστηρίων | Δικαιοδοσία των Δικαστηρίων

Τρόπος Απονομής Δικαιοσύνης
Πρόνοιες Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας | Εκτέλεση Δικαστικών Αποφάσεων
Προσωρινή Δικαστική Προστασία | Εναλλακτικές Μέθοδοι Επίλυσης Διαφορών
Δικονομία της Πτώχευσης και της Προστασίας Οφειλετών

Επιμέλεια:
Πέτρος Αρτέμης
Πρώην Πρόεδρος Ανωτάτου Δικαστηρίου Κύπρου

Πρόλογοι:
Μ. Μ. Νικολάτος, Πρόεδρος Ανωτάτου Δικαστηρίου Κύπρου
Δ. Ιωαννίδης, Πρόεδρος Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑ

Νικόλαος Δ. Κουλούρης

ISBN 978-960-622-260-3

Σύμφωνα με το Ν. 2121/93 για την Πνευματική Ιδιοκτησία απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, η αποθήκευσή του σε βάση δεδομένων, η αναμετάδοσή του σε ηλεκτρονική ή οποιαδήποτε άλλη μορφή και η φωτοανατύπωσή του με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

ΔΗΛΩΣΗ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ

Το περιεχόμενο του παρόντος έργου έχει τύχει επιμελούς και αναλυτικής επιστημονικής επεξεργασίας. Ο εκδοτικός οίκος και οι συντάκτες δεν παρέχουν διά του παρόντος νομικές συμβουλές ή παρεμφερείς συμβουλευτικές υπηρεσίες, ουδεμία δε ευθύνη φέρουν για τυχόν ζημία τρίτου λόγω ενέργειας ή παράλειψης που βασίστηκε εν όλω ή εν μέρει στο περιεχόμενο του παρόντος έργου.

Art Director:	Νεκταρία Καπογιάννη
Υπεύθυνος Παραγωγής:	Ανδρέας Μενούνος
Φωτοστοιχειοθεσία:	Θεώνη Χαραλαμπίκη
Παραγωγή:	NB Production AM270717M23

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Μαυρομικάλη 23, 106 80 Αθήνα
Τηλ.: 210 3678 800 • Fax: 210 3678 819
<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org
Αθήνα: Μαυρομικάλη 2, 106 79 • Τηλ.: 210 3607 521
Πειραιάς: Φίλωνος 107-109, 185 36 • Τηλ: 210 4184 212
Πάτρα: Κανάρη 15, 262 22 • Τηλ.: 2610 361 600
Θεσ/νίκη: Φράγκων 1, 546 26 • Τηλ.: 2310 532 134

member of Europe's 500
έθνικης ανεξαρτησίας

Committed to excellence

Νικόλαος Δ. Κουλούρης
Επίκουρος Καθηγητής Νομικής Σχολής
Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑ

Όργανα Απονομής Δικαιοσύνης

Οργάνωση των Δικαστηρίων | Δικαιοδοσία των Δικαστηρίων

Τρόπος Απονομής Δικαιοσύνης

Πρόνοιες Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας | Εκτέλεση Δικαστικών Αποφάσεων
Προσωρινή Δικαστική Προστασία | Εναλλακτικές Μέθοδοι Επίλυσης Διαφορών
Δικονομία της Πτώχευσης και της Προστασίας Οφειλετών

Επιμέλεια:

Πέτρος Αρτέμης

Πρώην Πρόεδρος Ανωτάτου Δικαστηρίου Κύπρου

Πρόλογοι:

Μ. Μ. Νικολάτος, Πρόεδρος Ανωτάτου Δικαστηρίου Κύπρου

Δ. Ιωαννίδης, Πρόεδρος Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Cypriot Civil Procedure

Nikolaos D. Koulouris

Assistant Professor of the School of Law of the European Cyprus University

Abstract: Civil Procedure is the law science dealing with the institutions and the way of rendering justice. It constitutes the tool of the realization of the principle of the fair trial and the provision of legal protection to the civil and social rights, as this principle is included in the article 6 of the European Convention on the Human Rights. Cyprus follows the Anglo-Saxon legal system of common law and equity, which relies on the principle of the judicial precedent. The procedure before the Cypriot Courts is mainly governed by the Civil Procedure Rules enacted by the Supreme Court. Still, the judge has a vast discretionary power to regulate the procedure.

ISBN 978-960-622-260-3

COPYRIGHT

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, without the prior permission of NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A., or as expressly permitted by law or under the terms agreed with the appropriate reprographic rights organisation. Enquiries concerning reproduction which may not be covered by the above should be addressed to NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. at the address below.

DISCLAIMER

The content of this work is intended for information purposes only and should not be treated as legal advice. The publication is necessarily of a general nature; NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. makes no claim as to the comprehensiveness or accuracy of the information provided; Information is not offered for the purpose of providing individualized legal advice. Professional advice should therefore be sought before any action is undertaken based on this publication. Use of this work does not create an attorney-client or any other relationship between the user and NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. or the legal professionals contributing to this publication.

NOMIKH BIBΛIOTHKH

23, Mavromichali Str., 106 80 Athens Greece
Tel.: +30 210 3678 800 • Fax: +30 210 3678 819
<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org

© 2017, NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A.

*Αφιερώνεται στον Μεγαλοδύναμο Θεό
που με φώτισε και με αξίωσε να συγγράψω το παρόν*

Πρόλογος

Με χαρά δέχθηκα να προλογίσω το πολύ αξιόλογο σύγγραμμα του Επίκουρου Καθηγητή της Νομικής Σχολής του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου, αξιότιμου κυρίου Νικολάου Δ. Κουλούρη.

Το σύγγραμμα, το οποίο επιμελήθηκε ο πρώην Πρόεδρος του Ανωτάτου Δικαστηρίου, Έντιμος κύριος Πέτρος Αρτέμης, έχει τίτλο «Κυπριακή Πολιτική Δικονομία», καλύπτει όλους τους τομείς του θέματος αυτού και με εμβρίθεια επεξηγεί, μεταξύ άλλων, την οργάνωση και δικαιοδοσία των Κυπριακών Δικαστηρίων, τη Δικαστική Ανεξαρτησία, τον τρόπο απονομής της Δικαιοσύνης, το Δίκαιο, τη Δικονομία, την εκτέλεση των αποφάσεων και τις εναλλακτικές μορφές επίλυσης των διαφορών.

Ο συγγραφέας, αναφέρεται σε πληθώρα αποφάσεων του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Κύπρου καθώς και Αγγλικών Δικαστηρίων και με αναφορά στη Νομολογία πραγματεύεται, με κατανοητό τρόπο, τις σχετικές Νομοθετικές και Δικονομικές διατάξεις.

Πρόκειται για ένα εξαιρετικά χρήσιμο και εύχρηστο σύγγραμμα, το οποίο, είμαι βέβαιος, ότι θα αποτελέσει απαραίτητο εφόδιο κάθε νομικής βιβλιοθήκης και κάθε δικαστή, νομικού και δικηγόρου.

Εύχομαι στον κύριο Κουλούρη κάθε επιτυχία στο ακαδημαϊκό και το συγγραφικό του έργο και τον συχαίρω για την αξιέπαινη εργασία του.

Μύρων Μ. Νικολάτος

Πρόεδρος Ανωτάτου Δικαστηρίου Κύπρου

Πρόλογος

Με ιδιαίτερη χαρά προλογίζω το σύγγραμμα του καθηγητή κ. Νικολάου Δ. Κουλούρη «Κυπριακή Πολιτική Δικονομία».

Στο σύγγραμμα, ο συγγραφέας προβαίνει σε αναδρομή όλων των τομέων που σχετίζονται με τα Δικαστήρια, τη Δίκη και την Εκτέλεση των αποφάσεων.

Τα κεφάλαια του βιβλίου του κ. Κουλούρη δίδουν πλήρη εικόνα της δομής και οργάνωσης των Κυπριακών Δικαστηρίων, της εισαγωγής των αξιώσεων στα Δικαστήρια, της εκδίκασής τους και της εκτέλεσης των αποφάσεων.

Η ενασχόληση του συγγραφέα με την Κυπριακή Πολιτική Δικονομία, η οποία εκτός από εξειδικευμένο θέμα, αποτελεί μια πολύπλοκη διαδικασία, δείχνει τη μεγάλη επιστημονική προσπάθεια που καταβλήθηκε εκ μέρους του.

Το σύγγραμμα θα αποτελέσει αξιόλογο βοήθημα για το Νομικό κόσμο.

Τα εξειδικευμένα θέματα και ειδικά το θέμα της Πολιτικής Δικονομίας, χρειάζονται μελέτη αλλά κυρίως επιστημονική γνώση.

Πιστεύω ότι σ' αυτόν τον τομέα έχει επιτύχει απόλυτα ο καθηγητής κ. Κουλούρης.

Ο Παγκύπριος Δικηγορικός Σύλλογος χαιρετίζει την έκδοση του συγγράμματος Κυπριακής Πολιτικής Δικονομίας.

Με ιδιαίτερη χαρά βλέπουμε εκλεκτούς συγγραφείς να εμπλουτίζουν το Κυπριακό Δίκαιο με τα συγγράμματά τους.

Συχαίρουμε τον καθηγητή κ. Κουλούρη για το πλήρες και εμπειριστατωμένο σύγγραμμά του και ευχόμαστε να συνεχίσει την αξιόλογη προσφορά του στο Νομικό Κόσμο.

Δώρος Ιωαννίδης

Πρόεδρος Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου

Πρόλογος Συγγραφέα

Θεία πρόνοια οδήγησε τα βήματά μου στην Κύπρο προ πενταετίας, οπότε και εκκίνησε η ακαδημαϊκή μου σταδιοδρομία στο τότε Τμήμα και νυν Σχολή Νομικής του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου. Ενόψει του ότι οι μεταπτυχιακές μου σπουδές στο Πανεπιστήμιο PARIS-II είχαν ως γνωστικό αντικείμενο το Δικονομικό Δίκαιο, με έμφαση στην Πολιτική Δικονομία, ενώ η διδακτορική μου διατριβή, στο ίδιο Πανεπιστήμιο, τη Διοικητική Δικονομία, ανέλαβα από το 2012 να διδάξω τα αντίστοιχα μαθήματα, ελληνικού όμως δικαίου. Εν τούτοις, στο πλαίσιο της διδακτορικής μου διατριβής ασχολήθηκα με ένα ζήτημα συγκριτικού δικαίου, τον θεσμό των Ανεξάρτητων Αρχών, του οποίου εξέτασα την εκκόλαψη στις ΗΠΑ και τη μεταλαμπάδευση στη Γαλλία. Είχα, λοιπόν, την ευκαιρία να διευρύνω τους νομικούς μου ορίζοντες και να έλθω σε επαφή με τον, εξωτικό για τους γαλουχημένους με το ηπειρωτικό δίκαιο, κόσμο του αγγλοσαξωνικού δικαίου. Για το λόγο αυτό θεώρησα γοητευτική πρόκληση την πρόσκληση να διδάξω από το έτος 2013 το μάθημα της Κυπριακής Πολιτικής Δικονομίας.

Στο πλαίσιο της προετοιμασίας του μαθήματος, καταρχήν αναζήτησα νομικά συγγράμματα που να πραγματεύονται το αντικείμενο της κυπριακής πολιτικής δικονομίας. Μάταιη αναζήτηση. Ουδέν ανευρέθη, πέραν ενός ημιτελούς συγγράμματος, το οποίο, αν και πεντάτομο και πολυσέλιδο, κάλυπτε μικρό μόνο μέρος του γνωστικού αντικειμένου. Η εξήγηση; Το βασικό νομοθέτημα, ο κυπριακός «Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας», αποτελεί κατ'ουσίαν αντιγραφή (με μικρές προσαρμογές και τροποποιήσεις) των δικονομικών κανόνων δικαίου που ίσχυαν στην Αγγλία το έτος 1954. Και τα νομικά συγγράμματα, στα οποία ανατρέχει επιβοηθητικώς ο κύπριος νομικός (δικαστής και δικηγόρος) αναφορικά με την ερμηνεία και εφαρμογή των δικονομικών διατάξεων, είναι τα αγγλικά δικονομικά συγγράμματα της εποχής εκείνης. Σε αυτό έρχεται να προστεθεί και το γεγονός της ευρείας διακριτικής ευχέρειας των κυπριακών Δικαστηρίων, υπό το κράτος ισχύος του κοινοδικαίου και της συνεπαγόμενης αρχής του νομολογιακού προηγούμενου, να προβαίνουν τα ίδια σε διαμόρφωση κανόνων δικαίου με τις αποφάσεις τους. Και αυτό φαντάζει φυσιολογικό, εάν συνδυασθεί με το γεγονός ότι το βασικό αγγλοσαξωνικής έμπνευσης δικονομικό νομοθέτημα στην Κύπρο (οι Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας) απαρτίζεται μόνο από 64 άρθρα, ενώ το αντίστοιχο ηπειρωτικής έμπνευσης στην Ελλάδα (ο Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας) από 1054.

Ενόψει αυτού του βιβλιογραφικού κενού, παράλληλα με τη θεραπεία της ανάγκης σύνταξης σημειώσεων για τους φοιτητές του μαθήματος, συνέλαβα την ιδέα της συγγραφής ενός συγγράμματος που να πραγματεύεται κατά τρόπο συστηματικό το αντικείμενο της Πολιτικής Δικονομίας, όπως αυτή ρυθμίζεται και ισχύει στο πλαίσιο της

κυπριακής έννομης τάξης. Είναι γεγονός ότι η νομική μου συνείδηση έχει εμβολιασθεί κατεξοχήν με το σύστημα του ηπειρωτικού δικονομικού δικαίου, ενώ και η υπεριοικασατής δικηγορική μου εμπειρία σχετίσθηκε με τα ελληνικά Δικαστήρια. Η δικονομία, όμως, δεν έχει ούτε εθνικά ούτε συστημικά στεγανά. Οφείλει, οπουδήποτε εφαρμόζεται, να υπηρετεί την ικανοποίηση της κοινής, πανευρωπαϊκής, ανάγκης για μια «δίκαιη δίκη», αρχή που πανηγυρικά διατυπώνεται στο άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και ερμηνεύεται και εξειδικεύεται με τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Έχει μικρή, λοιπόν, σημασία, το εάν για την εκκίνηση της διαδικασίας παροχής έννομης προστασίας απαιτείται στην Κύπρο η σύνταξη και καταχώριση στο Πρωτοκολλητήριο ενός Κλητηρίου Εντάλματος, που έχει συγκεκριμένο τύπο, στο πίσω μέρος του οποίου «οπισθογραφείται» είτε η περιλήψη της αγωγής είτε το πλήρες κείμενο αυτής, ενώ στην Ελλάδα αρκεί η κατάθεση του, δίχως συγκεκριμένου υποχρεωτικού τύπου, δικογράφου της αγωγής. Αυτό που έχει κυρίως σημασία (και προβλέπεται στις δικονομίες και των δύο χωρών) είναι το γεγονός και στα δύο εισαγωγικά αυτά της δίκης έγγραφα να αναφέρεται το είδος του δικογράφου, το Δικαστήριο ενώπιον του οποίου ασκείται, τα στοιχεία των διαδίκων, τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς και το αίτημα της αγωγής. Επιπλέον (έχει κυρίως σημασία), το γεγονός ότι τα έγγραφα αυτά θα πρέπει να κοινοποιούνται (επιδίδονται) στον αντίδικο του ενάγοντος, ώστε να πραγματώνεται μια από τις απόρροιας της αρχής της δίκαιης δίκης, το δικαίωμα της εκατέρωθεν ακρόασης των διαδίκων. Οι ανωτέρω σημαντικές πρόνοιες απαντώνται και στις δύο δικονομικές έννομες τάξεις, την κυπριακή και την ελληνική.

Η ελλαδική μου, λοιπόν, προέλευση και η ηπειρωτική μου νομική καταγωγή δεν αποτέλεσαν εμπόδιο στην κατανόηση της κυπριακής πολιτικής δικονομίας. Αντιθέτως, επεδίωξα τις ιδιότητές μου αυτές να τις καταστήσω πλεονέκτημα. Στο πλαίσιο αυτό προσπάθησα να μεταλαμπαδεύσω στοιχεία της κατά κοινή ομολογία πιο ανεπτυγμένης συστηματικά δικονομικής θεωρίας του ηπειρωτικού δικαίου, δίχως, όμως, να αλλοιώσω τη φυσιογνωμία του αγγλοσαξωνικού δικονομικού δικαίου. Έτσι, έχοντας ως αφετηρία τα κείμενα των διαλέξεων επιφανών κυπρίων νομικών σε φοιτητές και ασκουμένους δικηγόρους (περί των οποίων θα γίνει αναφορά στην εισαγωγή του παρόντος) καθώς και το πολύτομο ημιτελές σύγγραμμα (στο οποίο αναφέρθηκα ανωτέρω) απέκτησα μια βασική εγκράτεια του γνωστικού αντικειμένου της κυπριακής πολιτικής δικονομίας. Ακολουθώντας, μέσω των ως άνω κειμένων, προσανατολίσθηκα στην αναζήτηση των πηγών του γραπτού δικονομικού δικαίου (κυρίως το Σύνταγμα, οι Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας, ο περί Πολιτικής Δικονομίας Νόμος και ο περί Δικαστηρίων Νόμος). Σημαντικότερη δεξαμενή σχετικής πληροφόρησης αποτέλεσε ο ιστότοπος του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου. Τέλος, η επισκόπηση της νομολογίας, κυρίως των αποφάσεων του Ανωτάτου Δικαστηρίου, με τις οποίες συμπληρώνονται τα κενά του θετικού δικονομικού δικαίου, ολοκλήρωσε την εικόνα στη νομική μου συνείδηση του σχετικού γνωστικού αντικειμένου.

Με βάση τα ανωτέρω, ελπίζοντας στην μέσω της Θείας μου φώτισης επιστημονική ορθότητα και αρτιότητα του παρόντος, το οποίο μου έκανε την τιμή να επιμεληθεί νομικώς ο πρώην Πρόεδρος του Ανωτάτου Δικαστηρίου Έντιμος κ. Πέτρος Αρτέμης, προσδοκώ το σύγγραμμα αυτό να αποτελέσει χρήσιμο οδηγό για τον Κύπριο νομικό.

Λευκωσία, Σεπτέμβριος 2017

Νικόλαος Δ. Κουλούρης

Ευχαριστήριο

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ τους συγχωρεμένους Γονείς μου, Διονύσιο και Ελευθερία, για την αγάπη, τις θυσίες τους και τα εφόδια που μου έδωσαν.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ τη Σύζυγό μου Βερονίκη - Βασιλική για την αγάπη, για την υπομονή και για τη στήριξή της.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ τους Δασκάλους μου όλων των βαθμών της εκπαίδευσής μου σε Ελλάδα και Γαλλία.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ τον Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας Προκόπη Παυλόπουλο για την ακαδημαϊκή καθοδήγησή του στις μεταπτυχιακές και διδακτορικές μου σπουδές.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ τον Καθηγητή Ιάκωβο Φαρσεδάκη για την καθοριστική συμβολή του στην ακαδημαϊκή μου σταδιοδρομία.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ τη Διοίκηση του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου για την εμπιστοσύνη, με την οποία με περιέβαλε.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ τη Λέκτορα Μαργαρίτα Παπαντωνίου, τον Δρ. Νομικής Νικόλα Κυριακίδη και τους φοιτητές μου Φάνη Παυλίδη, Μαρία Παχίτη και Ιωάννη Καραγιώργη για τη συμβολή τους στην ύλη του παρόντος.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ τη συνάδελφο και πρώην Ανώτερη Επαρχιακή Δικαστή Λεμονιά Καουτζάνη για τις νομικές υποδείξεις της.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ τον πρώην Πρόεδρο του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Κύπρου Πέτρο Αρτέμη για τη νομική επιμέλεια του παρόντος.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ τον εκδοτικό οίκο Νομική Βιβλιοθήκη για την επιτυχή επιμέλεια έκδοσης του παρόντος και ιδιαίτερα τον εκδότη Αντώνη Καρατζά και τις συνεργάτιδες του Μαρίνα Τσικουρή και Αναστασία Καραντάνα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ Μ.Μ. ΝΙΚΟΛΑΤΟΥ	VII
ΠΡΟΛΟΓΟΣ Δ. ΙΩΑΝΝΙΔΗ.....	IX
ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ	XI
ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ	XV

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
----------------	---

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ Η ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΕΝΝΟΙΕΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ	11
---	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΙΔΙΚΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑΣ

1. Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΓΙΑ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΕΚΤΟΣ ΤΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ	17
2. Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΓΙΑ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ	20

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΕΙΔΙΚΑ ΠΕΡΙ ΕΤΕΡΟΔΙΚΙΑΣ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΚΡΑΤΩΝ	27
--	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΘΕΜΕΛΙΟ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ	31
---	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΟΙ ΔΙΚΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ	34
--	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΟΙ ΣΥΛΛΕΙΤΟΥΡΓΟΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

1. Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ	37
2. ΟΙ ΔΙΚΗΓΟΡΟΙ.....	38

3. ΟΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΣ (ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΗΤΕΣ ΚΑΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΗΤΕΙΟΥ)	39
--	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ
ΤΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ

1. ΤΟ ΑΝΩΤΑΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ	41
Α. Ιστορική αναδρομή.....	41
Β. Αρμοδιότητες δικαστικής φύσεως	43
Γ. Αρμοδιότητες κανονιστικής φύσεως	47
Δ. Αρμοδιότητες εσωτερικής διοικητικής φύσεως	48
2. ΤΑ ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ	49
Α. Δικαιοδοσία	49
Β. Υλική αρμοδιότητα	52
Γ. Τοπική αρμοδιότητα.....	54
3. ΤΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ	56
4. ΤΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ ΕΛΕΓΧΟΥ ΕΝΟΙΚΙΑΣΕΩΝ.....	59
5. ΤΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ ΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ	60
6. ΤΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ	62
Α. Ίδρυση Διοικητικού Δικαστηρίου	62
Β. Η διεύρυνση της δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου που απονέμει διοικητική δικαιοσύνη μετά την ψήφιση του Ν. 131(Ι)/2015 και η εισαγωγή της έννοιας της διοικητικής διαφοράς ουσίας.....	67
Γ. Οι προϋποθέσεις του παραδεκτού για την άσκηση προσφυγής ενώπιον του Διοικητικού Δικαστηρίου	69
Δ. Το δεδικασμένο και ο έλεγχος τήρησης των αποφάσεων των διοικητικών δικαστηρίων.....	75
Ε. Τα οιονεί Διοικητικά Δικαστήρια (Ανεξάρτητες Αρχές)	76
7. ΤΑ ΠΟΙΝΙΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ.....	77
Α. Κακουργιοδικείο.....	78
Β. Επαρχιακό Δικαστήριο.....	78
Γ. Εξουσία Γενικού Εισαγγελέα για παραπομπή σε συνοπτική εκδίκαση.....	78
Δ. Κατά τόπον αρμοδιότητα ποινικών δικαστηρίων	79

Ε. Το Στρατιωτικό Δικαστήριο 79

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΟΟ
Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΔΩΡΕΑΝ ΝΟΜΙΚΗΣ ΑΡΩΓΗΣ 81

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ
Ο ΤΡΟΠΟΣ ΑΠΟΝΟΜΗΣ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ
ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. ΠΗΓΕΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ 91
2. Ο ΜΙΚΤΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ..... 93
3. ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ 96
4. ΟΙ ΘΕΣΜΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ 97

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ
ΕΝΑΡΞΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

1. ΔΙΑΔΙΚΟΙ 100
2. ΑΓΩΓΗ - ΚΛΗΤΗΡΙΟ ΕΝΤΑΛΜΑ..... 106
 Α. Έννοια και είδη Αγωγής 106
 Β. Άσκηση Αγωγής 109
3. ΤΥΠΟΙ ΚΛΗΤΗΡΙΟΥ ΕΝΤΑΛΜΑΤΟΣ 115
4. ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΑ ΚΛΗΣΗ - ΑΙΤΗΣΗ 118
 Α. Εναρκτήρια Κλήση 118
 Β. Αίτηση 119
5. ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΑΓΩΓΗΣ (Καταχώρηση Κλητηρίου Εντάλματος) 120
6. ΕΠΙΔΟΣΗ ΚΛΗΤΗΡΙΟΥ ΕΝΤΑΛΜΑΤΟΣ 123
 Α. Γενική ρύθμιση..... 123
 Β. Ειδικές ρυθμίσεις..... 124
 Γ. Επίδοση εκτός δικαιοδοσίας..... 125
 Δ. Επίδοση εκτός δικαιοδοσίας αίτησης για αναγνώριση
 αλλοδαπής απόφασης 130

Ε. Υποκατάστατη επίδοση	131
7. Η ΚΑΘΙΕΡΩΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΗ ΕΠΙΔΟΤΗ.....	132
8. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΝΕΡΓΟΥΜΕΝΗ ΥΠΟ Ή ΚΑΤΑ ΑΠΟΡΟΥ ΠΡΟΣΩΠΟΥ.....	134
9. ΠΛΗΘΥΝΣΗ ΑΡΙΘΜΟΥ ΔΙΑΔΙΚΩΝ (ΟΜΟΔΙΚΟΥΝΤΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΙΝΟΝΤΕΣ ΔΙΑΔΙΚΟΙ)	135
Α. Ομοδικία	135
Β. Παρέμβαση.....	138
10. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΡΙΤΟΔΙΑΔΙΚΟΥ (ΠΡΟΣΕΠΙΚΛΗΣΗ).....	141
11. ΑΝΗΛΙΚΟΙ / ΑΠΟΒΙΩΣΑΝΤΕΣ ΔΙΑΔΙΚΟΙ	144
12. ΔΙΑΔΟΧΗ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΩΝ	145
13. ΕΝΩΣΗ ΑΙΤΙΩΝ ΑΓΩΓΗΣ / ΣΥΝΕΝΩΣΗ ΑΓΩΓΩΝ (Αντικειμενική σώρευση αγωγών / Συνεκδίκαση αγωγών).....	148
14. ΕΚΧΩΡΗΣΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΝΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΩΝ.....	150
15. ΔΙΑΚΟΠΗ ΑΓΩΓΩΝ	151
16. ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΕΝΑΓΟΜΕΝΟΥ	153
17. ΠΑΡΑΛΕΙΨΗ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΕΝΑΓΟΜΕΝΟΥ.....	157
18. ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΜΕΝΗ ΕΓΕΡΣΗ ΑΓΩΓΗΣ.....	161
19. ΕΝΔΙΑΜΕΣΕΣ ΑΙΤΗΣΕΙΣ (ex parte και by summons).....	162
20. ΕΞΑΛΕΙΨΗ ΤΟΥ ΑΓΩΓΙΜΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ (της αξίωσης).....	170
Α. Η συμφωνία για την ικανοποίηση της απαίτησης	170
Β. Η εκχώρηση του δικαιώματος	170
Γ. Η πτώχευση του διαδίκου	171
Δ. Η παραγραφή της αξίωσης.....	171
Ε. Ο θάνατος του διαδίκου.....	173
ΣΤ. Η Καταβολή / Η Άφεση του χρέους.....	173
Ζ. Η Συγχώνευση.....	173

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΔΙΚΟΓΡΑΦΗΣΗ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ / ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΔΙΚΟΓΡΑΦΩΝ	175
2. ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΔΙΚΟΓΡΑΦΟΥ.....	179

3. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΕΚΠΡΟΘΕΣΜΗΣ ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΗΣ ΔΙΚΟΓΡΑΦΟΥ	185
4. ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΔΙΚΟΓΡΑΦΟΥ	187
Α. Εισαγωγικές παρατηρήσεις	187
Β. Το καθεστώς μέχρι 31.12.2014	187
Γ. Το καθεστώς μετά την 1.1.2015	192

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ Η ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΚΡΟΑΣΗ

1. ΠΡΟΟΙΜΙΟ	196
2. ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ ΚΑΙ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΕΓΓΡΑΦΩΝ	196
3. ΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΟΔΗΓΙΕΣ	199
Α. Το προ της τροποποίησης της Διάταξης 30 καθεστώς	199
Β. Το μετά την τροποποίηση της Διάταξης 30 καθεστώς	201
α) Διαδικασία Ταχείας Εκδίκασης	206
β) Διαδικασία Ακροαματικής Εκδίκασης	207
γ) Κοινές διαδικαστικές ρυθμίσεις	207
4. ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΡΟΑΣΗΣ - ΚΛΗΤΕΥΣΗ ΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ	208

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ Η ΔΙΚΗ (ΑΚΡΟΑΣΗ)

1. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ	211
2. ΕΡΗΜΟΔΙΚΙΑ ΔΙΑΔΙΚΩΝ	213
3. ΑΝΑΒΟΛΗ ΤΗΣ ΑΚΡΟΑΣΗΣ	215
4. ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΑΚΡΟΑΜΑΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ	216
5. Η ΜΑΡΤΥΡΙΑ (ΤΑ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ)	220
Α. Οι πρόνοιες των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας	220
Β. Οι πρόνοιες του περί Πολιτικής Δικονομίας Νόμου	224
Γ. Οι γενικές πρόνοιες του περί Αποδείξεως Νόμου	225
Γ. Ειδικά περί της εξ ακοής μαρτυρίας	228
Δ. Ειδικότερα ζητήματα προφορικής μαρτυρίας στο ακροατήριο	231
Ε. Τα έγγραφα ως αποδεικτικά μέσα	233
ΣΤ. Η παραδοχή ως αποδεικτικό μέσο	234

6. ΠΑΡΑΤΑΣΗ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΘΕΣΜΙΩΝ	235
7. ΕΝΝΟΜΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΜΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ ΜΕ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ	237

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ
Η ΕΚΔΟΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ**

1. ΕΚΔΟΣΗ ΟΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ	240
2. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ	244
3. Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΙΑΤΑΓΗ ΠΛΗΡΩΜΗΣ	248
4. ΠΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΛΥΣΗ ΔΙΑΦΟΡΑΣ	254

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ
ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ**

1. ΕΝΝΟΙΑ	256
2. ΟΙ ΠΡΟΝΟΙΕΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΝΟΜΟΥ (ΚΕΦ. 6)	257
3. ΟΙ ΠΡΟΝΟΙΕΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΝΟΜΟΥ (Ν. 14/1960)	259

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΩΟ
Η ΕΦΕΣΗ**

1. ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΙ ΘΕΣΠΙΣΗΣ	268
2. Η ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΕΦΕΣΗΣ	269
3. ΑΣΚΗΣΗ ΕΦΕΣΗΣ ΕΚΤΟΣ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΤΩΝ ΑΡΧΙΚΩΝ ΔΙΑΔΙΚΩΝ	276
4. ΕΚΤΑΣΗ ΕΦΕΤΕΙΑΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΔΙΚΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ	277
5. ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΑΝΑΣΤΟΛΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΔΙΚΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ	279
6. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΚΔΙΚΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΦΕΣΗΣ	282
7. ΑΝΤΕΦΕΣΗ	286
8. ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ ΑΠΟ ΔΙΚΟΓΡΑΦΟ ΑΣΚΗΘΕΙΣΑΣ ΕΦΕΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΕΦΕΣΗΣ	287
9. ΣΧΕΣΗ ΕΦΕΣΗΣ ΚΑΙ ΑΙΤΗΣΗΣ ΓΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΠΡΟΝΟΜΙΑΚΟΥ ΕΝΤΑΛΜΑΤΟΣ CERTIORARI	288

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ

ΕΞΟΔΑ

1. ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗ ΕΠΙΔΙΚΑΣΗ ΕΞΟΔΩΝ ΜΕΤΑ ΤΟ ΠΕΡΑΣ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ.....	289
2. ΕΠΙΒΟΛΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΕΞΟΔΩΝ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΕΝΑΓΟΜΕΝΟΥ	292

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ

Η ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

1. ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ	294
2. ΟΙ ΠΡΟΝΟΙΕΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΝΟΜΟΥ.....	296
Α. Εκτέλεση με πώληση κινητών.....	296
Β. Εκτέλεση με πώληση ακίνητης ιδιοκτησίας.....	297
Γ. Επιβάρυνση γης με εγγραφή απόφασης	299
Δ. Διαδικασία απευθείας πώλησης περιουσίας οφειλέτη από πιστωτή	300
Ε. Εγγραφή ιδιοκτησίας στο όνομα του οφειλέτη χρέους για σκοπούς εκτέλεσης	300
ΣΤ. Εκτέλεση με μεσεγγύηση γης	300
Ζ. Εκτέλεση με κατάσχεση ιδιοκτησίας στα χέρια τρίτου.....	301
Η. Εξέταση του εξ αποφάσεως οφειλέτη.....	301
Θ. Καταβολή του χρέους σε δόσεις	302
Ι. Πληρωμή του χρέους από εγγυητή.....	302
3. ΟΙ ΠΡΟΝΟΙΕΣ ΤΩΝ ΘΕΣΜΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	303
Α. Έκδοση Εντάλματος Εκτέλεσης	303
Β. Εκτέλεση μέσω Κατάσχεσης και Πώλησης Κινητής Περιουσίας	307
Γ. Εκτέλεση μέσω Πώλησης Ακίνητης Περιουσίας.....	308
Δ. Εκτέλεση μέσω Σύλληψης Προσώπου και Κατάσχεσης Περιουσίας	309
Ε. Εκτέλεση μέσω Κατάσχεσης στα Χέρια Τρίτου.....	311
ΣΤ. Εκτέλεση μέσω Εντάλματος Κατοχής Ακίνητης Περιουσίας	312
Ζ. Εκτέλεση μέσω Εντάλματος Παραδόσεως Κινητής Περιουσίας.....	313
Η. Διαδικασία Εκτέλεσης (Κατάσχεσης - Πλειστηριασμού Κινητών) από τον Δικαστικό Επιδότη	314
Θ. Αναστολή Εντάλματος	316

I. Λοιπές Πρόνοιες των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας αναφορικά με την Αναγκαστική Εκτέλεση	317
4. ΟΙ ΠΡΟΝΟΙΕΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΟΙΗΣΕΩΝ ΝΟΜΟΥ	318
5. ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΑΙ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΕΚΔΟΘΕΙΣΩΝ ΑΠΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ ΕΚΤΟΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ	320
Α. Εκτέλεση σύμφωνα με νομοθετική πρόβλεψη	321
Β. Εκτέλεση κατά τη διαδικασία του κοινοδικαίου	322
Γ. Αναγνώριση μιας αλλοδαπής απόφασης ως άμυνα του εναγομένου	322
6. ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΑΙ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΕΚΔΟΘΕΙΣΩΝ ΕΝΤΟΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ.....	323

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΔΕΚΑΤΟ
ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΔΙΑΦΟΡΩΝ**

1. ΥΠΑΓΩΓΗ ΜΙΑΣ ΔΙΑΦΟΡΑΣ ΣΕ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ ΜΕ ΑΠΟΦΑΣΗ ΔΙΑΔΙΚΩΝ.....	328
2. ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΣΕ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ ΜΙΑΣ ΔΙΑΦΟΡΑΣ ΠΟΥ ΕΚΚΡΕΜΕΙ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ	332
3. Η ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ	335

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΩΔΕΚΑΤΟ
Η ΔΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΠΤΩΧΕΥΣΗΣ ΚΑΙ
ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΟΦΕΙΛΕΤΩΝ**

1. Η ΔΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΠΤΩΧΕΥΣΗΣ	341
2. ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΦΕΡΕΓΓΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ	346
Α. Θέσπιση και στοχοθεσία του Ν. 65(Ι)/2015.....	346
Β. Προσωπικά Σχέδια Αποπληρωμής.....	346
Γ. Διάταγμα Απαλλαγής Οφειλών	349

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΑΡΑΠΕΜΠΟΜΕΝΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΑΝΩΤΑΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ.....	351
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	375
ΛΗΜΜΑΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ.....	379

ταίροι στον εμπορικό οίκο και να επαληθευθεί αυτό μέσω όρκου. Ομοίως, όταν καταχωρηθεί Κλητήριο Ένταλμα από συνεταιίρους στο όνομα του εμπορικού οίκου, οι Ενάγοντες ή οι Δικηγόροι τους θα πρέπει, αν υπάρξει σχετική γραπτή απαίτηση εκ μέρους ενός των Εναγομένων, να δηλώσουν γραπτώς τα ονόματα και τους τόπους διαμονής των προσώπων που αποτελούν τον εμπορικό οίκο, εκ μέρους των οποίων εγέρθηκε η Αγωγή. Σε διαφορετική περίπτωση μπορεί με απόφαση του Δικαστηρίου, μετά από σχετική αίτηση του Εναγομένου, να ανασταλούν οι διαδικασίες της Αγωγής. Η αναστολή αυτή θα εξακολουθεί μέχρι την ανταπόκριση των Εναγόντων στην απαίτηση των Εναγομένων.

Όταν πρόσωπα ενάγονται ως **συνέταιροι** και η αγωγή στρέφεται κατά του **συνεταιρισμού** και όχι εναντίον τους προσωπικώς, το κλητήριο ένταλμα πρέπει να επιδίδεται είτε σε ένα ή περισσότερους από τους συνεταιίρους είτε σε οποιονδήποτε πρόσωπο, που έχει κατά τον χρόνο της επίδοσης τον έλεγχο ή τη διεύθυνση των επιχειρήσεων του συνεταιρισμού. Στην περίπτωση ενός συνεταιρισμού που έχει διαλυθεί, εν γνώσει του Ενάγοντος, πριν την έγερση της αγωγής, το κλητήριο ένταλμα πρέπει να επιδοθεί σε όλα τα πρόσωπα στην Κύπρο, τα οποία ζητείται να καταστούν υπεύθυνα αναφορικά με την αιτούμενη παροχή. Στην περίπτωση που ένα κλητήριο εκδίδεται εναντίον εμπορικού οίκου και επιδίδεται σύμφωνα με τις ανωτέρω ρυθμίσεις, κάθε πρόσωπο που του γίνεται επίδοση πρέπει να ειδοποιείται με **γραπτή ειδοποίηση** (σύμφωνα με τον Τύπο 8 του Παραρτήματος Α των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας), που θα δίδεται κατά τον χρόνο της επίδοσης του κλητηρίου εντάλματος. Με την ειδοποίηση αυτή θα πρέπει να του γνωστοποιείται, κατά πόσον του γίνεται επίδοση ως συνεταιίρου ή ως προσώπου που έχει τον έλεγχο ή διεύθυνση των επιχειρήσεων του συνεταιρισμού ή και τα δύο.

Δ. Επίδοση εκτός δικαιοδοσίας αίτησης για αναγνώριση αλλοδαπής απόφασης

Η νομολογία έκρινε ότι αναφορικά με την αίτηση για **αναγνώριση στην Κύπρο μιας απόφασης αλλοδαπού Δικαστηρίου** δεν χρειάζεται να εκδοθεί διάταγμα επίδοσης της αίτησης αυτής εκτός δικαιοδοσίας, όταν το πρόσωπο προς το οποίο πρέπει να γίνει η επίδοση δεν είναι κάτοικος Κύπρου. Το Ανώτατο Δικαστήριο για να σχηματίσει την ως άνω δικανική του κρίση στηρίχθηκε στις ακόλουθες σκέψεις: Το **άρθρο 5 του Ν. 121(Ι)/2000** προβλέπει λεπτομερώς τη διαδικασία που ακολουθείται για την εγγραφή, αναγνώριση και εκτέλεση απόφασης αλλοδαπού Δικαστηρίου.

και Εναγομένου. Ο όρος αυτός δεν ταυτίζεται με τον όρο «Action» (Αγωγή) που σύμφωνα με την ίδια Διάταξη σημαίνει πολιτική διαδικασία που αρχίζει με Κλητήριο Ένταλμα ή με άλλο τρόπο. Κατά συνέπεια, η Cause εμφανίζεται να είναι ευρύτερη έννοια και να συμπεριλαμβάνει αυτήν της Action. Πάντως, ο κίνδυνος σύγχυσης και ταύτισης των δύο εννοιών είναι προφανής. Φαίνεται, όμως, ότι ο όρος cause εμφανίζει περισσότερο ουσιαστικά χαρακτηριστικά (περιγραφή της ουσίας της διαφοράς μεταξύ των διαδίκων), ενώ ο όρος action περισσότερο δικονομικά χαρακτηριστικά (αναφορά στη διαδικασία της δίκης που εκκινεί με την άσκηση της αγωγής που διενεργείται μέσω της καταχώρησης κλητηρίου εντάλματος).

Στο εδάφιο 1 του άρθρου αυτού προνοείται ότι η διαδικασία αρχίζει με καταχώριση στο Δικαστήριο αίτησης δια κλήσεως, που συνοδεύεται από Ένορκη Δήλωση, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας. Στην αίτηση αυτή θα πρέπει να φαίνεται ως αιτητής η αρμόδια αρχή ή το πρόσωπο, προς όφελος του οποίου εξεδόθη η απόφαση αυτή και ως καθού η αίτηση το πρόσωπο, εναντίον του οποίου ζητείται η εγγραφή, αναγνώριση ή εκτέλεση της απόφασης αυτής. Στο ίδιο εδάφιο προνοείται ότι ισχύουν και στην περίπτωση τέτοιας αίτησης οι διατάξεις των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας περί υποκατάστατης επίδοσης. Περαιτέρω, η **Διάταξη 6 (Θεσμός 1)** ορίζει ότι η επίδοση εκτός δικαιοδοσίας προβλέπεται για το Κλητήριο Ένταλμα ή την ειδοποίηση Κλητηρίου Εντάλματος, η οποία και επιτρέπεται από το Δικαστήριο σε συγκεκριμένες μόνο περιπτώσεις, η αναφορά των οποίων στους Θεσμούς Πολιτικής Δικονομίας είναι εξαντλητική. Κατά συνέπεια, δεν υφίσταται περιθώριο για αναλογική εφαρμογή της σχετικής διαδικασίας στην περίπτωση της αίτησης για αναγνώριση στην Κύπρο μιας απόφασης αλλοδαπού Δικαστηρίου²⁶².

Ε. Υποκατάστατη επίδοση

Σύμφωνα με τη **Διάταξη 5Α** των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας, εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι είναι αδύνατη η σύντομη επίδοση του Κλητηρίου Εντάλματος, τότε μπορεί να διατάξει τη διενέργεια **υποκατάστατης ή άλλης επίδοσης** μέσω επιστολής ή δημοσίευσης ή με άλλο τρόπο που θα κριθεί κατάλληλος. Στην περίπτωση αυτή δεν εφαρμόζονται οι θεσμοί της Διάταξης 5, που αφορά τα της κανονικής επίδοσης. Κάθε αίτηση, με την οποία ζητείται υποκατάστατη ή άλλη επίδοση, θα πρέπει να συνοδεύεται από Ένορκη Δήλωση που να αναφέρει τους λόγους στους οποίους στηρίζεται η αίτηση αυτή. Η δημοσίευση του Κλητηρίου Εντάλματος, ως μέθοδος υποκατάστατης επίδοσης, συνήθως αποφασίζεται (επιτρέπεται) από το Δικαστήριο, όταν ο τόπος διαμονής του διαδίκου είναι άγνωστος. Πρωτού, όμως, εγκρίνει αίτημα για τέτοιου είδους υποκατάστατη επίδοση, το Δικαστήριο θα πρέπει να πεισθεί ότι υπάρχουν εύλογες πιθανότητες να περιέλθει με τον τρόπο αυτό επίδοσης στην πλήρη αντίληψη του αντιδίκου το Κλητήριο Ένταλμα. Για το λόγο αυτό και ενόψει της δραστηκότητας και των συνεπειών του μέτρου, αυτού του είδους η υποκατάστατη επίδοση εγκρίνεται με **φειδώ** και ως έσχατη ανάγκη²⁶³.

Σύμφωνα με τη νομολογία, το κριτήριο για την έκδοση διαταγής του Δικαστηρίου για τη διενέργεια υποκατάστατης επίδοσης είναι το κατά πόσο υπάρχει λογική προοπτική, αν όχι βεβαιότητα, να περιέλθει το Κλητήριο Ένταλμα σε **γνώση** του Εναγομένου. Έχει κριθεί, μάλιστα, ότι παρέχεται εξουσία στο Δικαστήριο να διατάξει υποκατάστα-

262. Βλ. «Alfred C. Toepfer International GMBH v. Broda Argo Trade (Cyprus) Ltd», Πολιτική Έφεση αρ. 141/2011, ημερ. 02.07.2012.

263. Βλ. αναφορικά με τη σχετική συμβολή της κυπριακής νομολογίας, παλαιότερης και σύγχρονης: α) «Lazard Bros & Co. v. Banque Industrielle de Moscow» [1932] 146 L.T. 240 και β) «Zehil v. Roberts (2009)» 1 (A) A.A.Δ. 678.

ση επίδοση και στις περιπτώσεις, όπου παρέχεται άδεια για επίδοση του Κλητηρίου Εντάλματος και εκτός δικαιοδοσίας²⁶⁴.

7. Η ΚΑΘΙΕΡΩΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΗ ΕΠΙΔΟΤΗ

Δυνάμει Διαδικαστικού Κανονισμού που θεσπίσθηκε την 23.2.1996 από το Ανώτατο Δικαστήριο προστέθηκε η **Διάταξη 5B** στους Θεσμούς Πολιτικής Δικονομίας²⁶⁵. Βάσει αυτής καθιερώθηκε ο θεσμός του **ιδιώτη επιδότη**²⁶⁶, ως αρμόδιου για τις επιδόσεις εγγράφων (και κατεξοχήν του Κλητηρίου Εντάλματος)²⁶⁷. Η διαδικασία και οι προϋποθέσεις απόκτησης της ιδιότητας αυτής (μέσω χορήγησης σχετικής άδειας από το Ανώτατο Δικαστήριο) καθώς και οι συνθήκες εκτέλεσης της ανατιθέμενης στον ιδιώτη επιδότη εντολής προβλέπονται στο **Παράρτημα Γ** των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας που προστέθηκε δυνάμει του ως άνω Διαδικαστικού Κανονισμού.

Η αίτηση για χορήγηση άδειας επιδότη θα πρέπει να υποβάλλεται στο Πρωτοκολλητήριο του Επαρχιακού Δικαστηρίου στην περιοχή του οποίου ο επιδότης θα έχει την έδρα του. Αυτή θα διαβιβάζεται με τις παρατηρήσεις του Πρωτοκολλητή του οικείου Δικαστηρίου στον Αρχιπρωτοκολλητή του Ανωτάτου Δικαστηρίου, ο οποίος και θα τη διαβιβάσει με τις παρατηρήσεις του στο Ανώτατο Δικαστήριο προς εξέταση. **Άδεια επιδότη** χορηγείται από το Ανώτατο Δικαστήριο μόνο εφόσον αυτό διαπιστώσει ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις που καθορίζονται κατωτέρω και εφόσον το Ανώτατο Δικαστήριο κρίνει πως η χορήγηση άδειας δικαιολογείται προς εξασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας του συστήματος ιδιωτικών επιδόσεων. Πριν από τη χορήγηση άδειας, το Ανώτατο Δικαστήριο δύναται να απαιτήσει όπως ο αιτητής παρακολουθήσει **ειδικά μαθήματα** και επιτύχει σε εξετάσεις που αναφέρονται στους Θεσμούς. Πριν από την ανάληψη καθηκόντων ο επιδότης προβαίνει σε έγγραφη διαβεβαίωση ενώπιον Δικαστού του Ανωτάτου Δικαστηρίου, με την οποία πρέπει να βεβαιώνει ότι θα εκτελεί τα καθήκοντα του «καλά και πιστά, σύμφωνα με τον περί Πολιτικής Δικονομίας Διαδικαστικό Κανονισμό και τις οδηγίες του Δικαστηρίου».

Η χορηγηθείσα άδεια αποκτάται μόνο επί **προσωπικής βάσης** και είναι αμεταβίβαστη είτε εν ζωή είτε αιτία θανάτου. Το δικαίωμα του επιδότη για διενέργεια επιδόσεων περιλαμβάνει ολόκληρη την Κύπρο και δεν επιτρέπεται η έστω και ευκαιριακή ανάθεση της άσκησης του σ' οποιοδήποτε τρίτο. Εξαιρετικά, σε περίπτωση κατά την οποία επιβάλλεται η επίδοση οποιουδήποτε δικαστικού εγγράφου σε επαρχία άλλη

264. Βλ. «Φραγκέσκου και άλλης v. Γρηγορίου» (2000) 1 (Γ) Α.Α.Δ. 1765.

265. Το ισχύον σήμερα περιεχόμενο της Διάταξης 5B διαμορφώθηκε δυνάμει Διαδικαστικού Κανονισμού που εξέδωσε το Ανώτατο Δικαστήριο στις 18.7.2003.

266. Μέχρι την καθιέρωση του θεσμού του ιδιώτη επιδότη, οι απονεμηθείσες σε αυτόν αρμοδιότητες ασκούσαν από επιδότη, που ήταν δημόσιος λειτουργός. Αυτός εξακολουθεί να είναι αρμόδιος για την επίδοση εγγράφων που προέρχονται από δημόσιες αρχές.

267. Ειδικότερα, σύμφωνα με το θεσμό 1 της Διάταξης 5B, ο ιδιώτης επιδότης έχει αρμοδιότητα επίδοσης κλητηρίου εντάλματος, εναρκτήριας αίτησης, έφρασης, δικογράφων και παντός δικαστικού εγγράφου καθώς και επίδοση οποιουδήποτε εγγράφου ήθελε διατάξει το Δικαστήριο.

από την επαρχία εντός της περιφέρειας της οποίας ο επιδότης διατηρεί την έδρα του, η επίδοση μπορεί να συντελεστεί, είτε από τον ίδιο τον επιδότη στον οποίο ανατέθηκε η εντολή για επίδοση, είτε από επιδότη που διατηρεί γραφείο στη συγκεκριμένη επαρχία, κατόπιν εκχώρησης σ' αυτόν της εντολής για επίδοση. Σε τέτοια περίπτωση, θα τηρούνται οι ίδιες προϋποθέσεις περί της χρονολογικής σειράς επίδοσης και της καταχώρησης στο τηρούμενο ειδικό μητρώο. Η άδεια θα ισχύει για περίοδο **δύο ετών** από την ημερομηνία έκδοσης της και μπορεί να **ανανεωθεί**. Επίσης, η άδεια υπόκειται σε **ανάκληση** από το Ανώτατο Δικαστήριο αυτεπαγγέλτως ή μετά από σύσταση του Αρχιπρωτοκολλητή, όταν διαπιστώνεται πλημμελής εκτέλεση καθηκόντων του επιδότη ή όπου οποιοδήποτε προαπαιτούμενο για την έκδοση της παύει να υφίσταται.

Για την χορήγηση άδειας επιδότη ο αιτητής πρέπει να πληρεί τις ακόλουθες **προϋποθέσεις**:

- (α) Να είναι ηλικίας μεταξύ 18 και 70 ετών και, προκειμένου περί άρρενος, να είναι απαλλαγμένος στρατιωτικών υποχρεώσεων.
- (β) Να κατέχει απολυτήριο σχολείου μέσης εκπαίδευσης.
- (γ) Να μη βαρύνεται με καταδίκη για αδίκημα που ενέχει το στοιχείο έλλειψης εντιμότητας ή ηθικής αισχρότητας.
- (δ) Να είναι κάτοχος άδειας οδηγού.
- (ε) Να διασφαλίζεται ότι διατηρεί από κάθε άποψη τη δυνατότητα για άρτια εκτέλεση των καθηκόντων του, περιλαμβανομένου και σταθερού χώρου εργασίας, προσιτού στο κοινό.

Ο επιδότης επέχει θέση **λειτουργού του Δικαστηρίου** και συλλειτουργού της δικαιοσύνης. Ενόψει αυτού δεν δικαιούται να αρνηθεί την επίδοση εγγράφου, εκτός κατόπιν της προς τούτο συγκατάθεσης του Πρωτοκολλητή του οικείου Δικαστηρίου ή του Αρχιπρωτοκολλητή στην περίπτωση του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Περαιτέρω, ο επιδότης οφείλει να τηρεί **μητρώο** στο οποίο θα καταχωρεί τα προς επίδοση έγγραφα κατ' αύξοντα αριθμό και ημερομηνία, με τη σειρά παραλαβής τους, όπως και την ημερομηνία επίδοσης. Ο αύξων αριθμός θα σημειώνεται επί αντιγράφου του εγγράφου του οποίου σκοπείται η επίδοση και αφού μονογραφηθεί από τον επιδότη, θα παραδίδεται στο διάδικο που ανέθεσε την επίδοση ή το δικηγόρο του.

Αναφορικά με την **εκτέλεση της εντολής** επίδοσης από τον επιδότη, τηρείται η ακόλουθη διαδικασία : Η επίδοση γίνεται σύμφωνα με τη χρονική σειρά παράδοσης των εγγράφων για επίδοση εκτός εάν, λόγω ειδικών περιστάσεων οι οποίες καταγράφονται στο μητρώο, δικαιολογείται η τήρηση άλλης σειράς. Σημειώνεται ότι αιτήσεις για έκδοση συντηρητικών και άλλων ασφαλιστικών μέτρων, όπως και τα δυνάμει αυτών εκδοθέντα διατάγματα, επιδίδονται κατά προτεραιότητα. Ακολουθεί σε προτεραιότητα η επίδοση εγγράφων σε διαδικασίες οι οποίες είναι ήδη ορισμένες για εμφάνιση ενώπιον του Δικαστηρίου. Η επίδοση ή η αδυναμία επίδοσης, ανάλογα με την περίπτωση, καταχωρείται στο μητρώο με τις όποιες ενδεχόμενες παρατηρήσεις και γνω-

στοποιείται χωρίς καθυστέρηση στη διεύθυνση επίδοσης. Σε περίπτωση **αδυναμίας επίδοσης** για δεύτερη φορά εντός του πλαισίου της ίδιας ανάθεσης για επίδοση, θα ειδοποιείται ο ενδιαφερόμενος διάδικος ή ο δικηγόρος του και θα καλούνται ανάλογα με την περίπτωση να παράσχουν πρόσθετα στοιχεία, προκειμένου να καταστεί δυνατή η επίδοση στην ίδια διεύθυνση εφόσον υφίσταται τέτοια δυνατότητα. Σε περίπτωση που συντελεστεί η επίδοση, τα σχετικά αποδεικτικά έγγραφα πρέπει να κατατίθενται αμέσως από τον επιδότη στο Πρωτοκολλητήριο του οικείου Δικαστηρίου ή του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Το γεγονός της επιτυχούς διενέργειας επίδοσης θα **γνωστοποιείται**, από τον ίδιο τον επιδότη, στο διάδικο ή το δικηγόρο του, ενώ θα συντάσσεται και **ένορκη δήλωση** του επιδότη στο προβλεπόμενο έντυπο. Σε περίπτωση που η επίδοση καθίσταται ανέφικτη για οποιονδήποτε λόγο, τα προς επίδοση έγγραφα θα επιστρέφονται στο διάδικο ή το δικηγόρο του, με επισημειωμένο το αιτιολογικό της μη επίδοσης.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι η επίδοση ενός εγγράφου μέσω ιδιώτη επιδότη, όταν αυτή επιβάλλεται από το νόμο ή διαταχθεί από το Δικαστήριο (όπως στην περίπτωση της επίδοσης Κλητηρίου Εντάλματος) συνιστά **ευθύνη του διαδίκου** και όχι του Πρωτοκολλητηρίου. Στο πλαίσιο αυτό, όπως είναι εύλογο, η επιλογή συγκεκριμένου επιδότη για τη διενέργεια της επίδοσης αποτελεί ευχέρεια του διαδίκου, που βαρύνεται με την υποχρέωση επίδοσης. Με την ανάθεση της επίδοσης σε συγκεκριμένο επιδότη ο διάδικος καταβάλλει σε αυτόν τα **νενομισμένα τέλη**, τα οποία καθορίζονται στο Μέρος ΙΙΙ του κατά τα ανωτέρω προστεθέντος Παραρτήματος Γ των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας.

8. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΝΕΡΓΟΥΜΕΝΗ ΥΠΟ Ή ΚΑΤΑ ΑΠΟΡΟΥ ΠΡΟΣΩΠΟΥ

Σε περίπτωση που αναφορικά με ένα πρόσωπο **α)** η **περιουσία** του (στην οποία δεν υπολογίζονται τα ενδύματά του, τα αναγκαία είδη για τον ύπνο του και το επίδικο αντικείμενο ή δικαίωμα) δεν υπερβαίνει το ισόποσο σε ευρώ των 100 λιρών, **β)** το σύνθητες συνολικό **εισόδημά** του δεν υπερβαίνει το ισόποσο των 5 λιρών την εβδομάδα και **γ)** έχει βάσιμο λόγο να ασκήσει ή να αρνηθεί μια Αγωγή, τότε το πρόσωπο αυτό δικαιούται να ζητήσει από το Δικαστήριο να ενάγει ή να υπερασπισθεί τον εαυτό του απέναντι σε μία Αγωγή με την δικονομική ιδιότητα του **απόρου**. Η σχετική δυνατότητα ρυθμίζεται από τη **Διάταξη 8** των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας.

Σύμφωνα με τη Διάταξη αυτή, η αίτηση κτήσης αυτής της ιδιότητας θα πρέπει να συνοδεύεται 1) από μια **Ένορκη Δήλωση** ενός τρίτου προσώπου, το οποίο να πιστοποιεί ότι ικανοποιούνται οι ανωτέρω προϋποθέσεις **α'** και **β'** και 2) από μια **Γνώμη Δικηγόρου** που να εκθέτει ότι ο αιτών να υπαχθεί στο δικονομικό καθεστώς του απόρου έχει βάσιμο αγωγίμο δικαίωμα ή βάσιμη δυνατότητα υπεράσπισης απέναντι σε μία Αγωγή. Ο Αιτητής θα πρέπει να υπογράψει την αίτηση προσωπικά και να ορκισθεί για το περιεχόμενό της. Η αίτηση και η συνοδευτική της ένορκη δήλωση **καχωρούνται ατελώς**, ενώ ο Αιτητής, εφόσον γίνει δεκτή η αίτησή του, δεν θα έχει υποχρέωση να καταβάλει αμοιβή ούτε στο Δικηγόρο που συνέταξε την ανωτέρω Γνώμη

ούτε στο Δικηγόρο που θα ορισθεί από το Δικαστήριο για να τον υπερασπίσει ούτε σε οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο.

Το διάταγμα του Δικαστηρίου περί αναγνώρισης στον Αιτητή του δικονομικού καθεστώτος του άπορου είναι δυνατόν να **ανακληθεί** οποτεδήποτε. Εάν ο Δικηγόρος που ορίζεται από το Δικαστήριο για τον Αιτητή ανακαλύψει ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις για την αναγνώριση του καθεστώτος αυτού, τότε οφείλει να **ανακοινώσει εγγράφως** το γεγονός αυτό στο Δικαστήριο. Διακοπή, συμβιβασμός και διακανονισμός Αγωγής καθώς και άσκηση Έφεσης από πρόσωπο που έχει αναγνωρισθεί ως δικονομικώς άπορος προϋποθέτει την άδεια του Δικαστηρίου. Ο ορισθείς Δικηγόρος του δικονομικώς άπορου δύναται μετά από έγκριση του Δικαστηρίου να αμειφθεί για τις υπηρεσίες του προς τον άπορο από τα χρήματα ή άλλα περιουσιακά στοιχεία που τυχόν ανακτήσει ο Αιτητής ως αποτέλεσμα της δίκης. Όμως, η αμοιβή που θα του καταβληθεί δεν θα μπορεί να υπερβαίνει το ¼ της αξίας της περιουσίας που τυχόν θα ανακτηθεί.

9. ΠΛΗΘΥΝΣΗ ΑΡΙΘΜΟΥ ΔΙΑΔΙΚΩΝ (ΟΜΟΔΙΚΟΥΝΤΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΙΝΟΝΤΕΣ ΔΙΑΔΙΚΟΙ)

Το σύνθημα σκηνικό της δίκης εμφανίζει δύο διαδίκους, έναν ενάγοντα και έναν εναγόμενο. Αρκετές φορές, όμως, συμβαίνει εκούσια ή ακούσια πλήθυνση του αριθμού των εκατέρωθεν διαδίκων, δηλαδή του ενάγοντα ή/και του εναγομένου. Η **Διάταξη 9** των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας αναφέρεται στην περίπτωση που υφίσταται διεύρυνση του αριθμού των διαδίκων στο πλαίσιο «**Ομοδικίας**» ή «**Παρέμβασης**», υπό την έννοια ότι στο πλαίσιο της ίδιας δίκης υφίστανται πλέον του ενός Ενάγοντες ή και πλέον του ενός Εναγόμενοι.

A. Ομοδικία

Ως Ομοδικία νοείται καταρχήν η συμπερίληψη σε ένα δικόγραφο Αγωγής **περισσοτέρων του ενός Εναγόντων**, δυνατότητα που προβλέπεται στο θεσμό 1 της Διάταξης 9. Αυτή η συμπερίληψη είναι επιτρεπτή όταν υπάρχει ταυτότητα ή ομοιότητα της **πραγματικής** ή/και **νομικής βάσης** των περισσοτέρων αγωγών που θα ενωθούν σε μία. Συγκεκριμένα, προϋπόθεση της συμπερίληψης είναι το αγώγιμο και επίδικο δικαίωμα²⁶⁸ να στηρίζεται είτε στον ίδιο κανόνα δικαίου είτε στο ίδιο γεγονός ή στην ίδια συναλλαγή. Σε περίπτωση που ο Εναγόμενος θεωρήσει ότι μια τέτοια συμπερίληψη όχι μόνο δεν προάγει την εν γένει «οικονομία» της Δίκης, αλλά αντίθετα δυσχεραίνει ή επιβραδύνει την εκδίκαση της Αγωγής, τότε μπορεί να ζητήσει από το Δικαστήριο να διατάξει την ξεχωριστή εκδίκαση της Αγωγής ή οποιο άλλο μέτρο φανεί σε αυτό κατάλληλο. Ως ξεχωριστή εκδίκαση στην προκειμένη περίπτωση νοείται η διάσπα-

268. Αγώγιμο είναι το δικαίωμα, η ικανοποίηση του οποίου είναι δυνατόν να επιδιωχθεί μέσω έγερσης Αγωγής, ενώ επίδικο είναι το δικαίωμα, όταν ήδη επιδιώκεται η ικανοποίησή του στο πλαίσιο ήδη ανοιγείσας Δίκης, μετά την έγερση Αγωγής.

ση της Δίκης σε περισσότερες, αριθμού ανάλογου με τον αριθμό των Εναγόντων. Ο Ενάγοντας, σε περίπτωση που έχει αμφιβολία ως προς το ποιοό πρόσωπο έχει την ευθύνη να τον αποζημιώσει, έχει τη δυνατότητα να συμπεριλάβει στο δικόγραφο της Αγωγής δύο ή περισσότερους Εναγομένους, με σκοπό να ερευνηθεί δικαστικά ποιος από αυτούς και σε ποια έκταση είναι υπόλογος.

Ως Ομοδικία, όμως, νοείται και η συνένωση σε ένα δικόγραφο Αγωγής **περισσοτέρων του ενός ως Εναγομένων**, δυνατότητα που προβλέπεται στο θεσμό 4 της Διάταξης 9. Προϋπόθεση για το επιτρεπτό της συνένωσης αυτής είναι να υπάρχει καταρχήν **συνευθύνη** των Εναγομένων για την ικανοποίηση του αγώγιμου δικαιώματος του Ενάγοντα, ανεξαρτήτως του βαθμού της επί μέρους ευθύνης του καθενός των Εναγομένων. Αυτό συμβαίνει συνήθως όταν περισσότερα πρόσωπα είναι συνυπεύθυνα ικανοποίησης ενός δικαιώματος, δυνάμει ενός συμβολαίου, μιας συναλλαγματικής ή ενός χρεωστικού γραμματίου.

Σύμφωνα με το θεσμό 9 της Διάταξης 9, υπάρχει η δυνατότητα **αντιπροσώπησης** από ένα Ενάγοντα ή ένα Εναγόμενο περισσοτέρων προσώπων, τα οποία έχουν κοινό συμφέρον σε μια υπόθεση με τον εκπροσωπούντα αυτούς διάδικο, υπό την προϋπόθεση της χορήγησης σχετικής εξουσιοδότησης από το Δικαστήριο²⁶⁹. Η έκδοση όποιας απόφασης επί της υπόθεσης αυτής θα **δεσμεύει** και τους ανωτέρω εκπροσωπούμενους, ως εάν ήσαν διάδικοι στη διεξαχθείσα δίκη. Σύμφωνα με το θεσμό 8 της Διάταξης 9, ειδική περίπτωση τέτοιας εξ αντικειμένου εξουσιοδότησης αποτελούν οι Επίτροποι, Εκτελεστές και Διαχειριστές, οι οποίοι δύνανται να ενάγουν και να ενάγονται εκ μέρους ή ως αντιπρόσωποι της περιουσίας, την οποία εν γένει διαχειρίζονται. Και αυτό, δίχως να είναι απαραίτητη η συμπερίληψη στο δικόγραφο ως διαδίκων των προσώπων, τα οποία έχουν δικαιώματα επί του διαχειριζόμενου καταπιστεύματος ή περιουσίας. Το Δικαστήριο, όμως, μπορεί να διατάξει την προσθήκη ή υποκατάσταση των προσώπων αυτών ως διαδίκων, Εναγόντων ή Εναγομένων ανάλογα με την περίπτωση.

Εάν υπάρξει Ομοδικία δίχως τη συνδρομή των προϋποθέσεων που προβλέπουν οι ανωτέρω θεσμοί της Διάταξης 9, τότε αυτό δεν οδηγεί απαραίτητα σε δυσμενείς δικονομικές συνέπειες σε βάρος των προσώπων που παρανόμως ομοδικούν. Σύμφωνα με το θεσμό 10 της Διάταξης 9, το Δικαστήριο έχει την εξουσία να διατάξει είτε τη **δι-αγραφή** ενός ή περισσοτέρων εκ των ομοδικούντων προσώπων είτε την **προσθήκη** κάποιου προσώπου ως διαδίκου, προκειμένου να καταστεί εφικτή η αποτελεσματική ολοκλήρωση της δίκης. Εάν η προσθήκη αφορά Εναγόμενο, τότε θα πρέπει να επιδοθεί και σε αυτόν Κλητήριο Ένταλμα, τροποποιημένο σε σχέση με το αρχικό, προκειμένου να συμπεριληφθεί σε αυτό ο προστεθείς Εναγόμενος, αλλά και, κυρίως, να δοθεί στον νέο Εναγόμενο η δυνατότητα α) γνώσης της αιτίας της Αγωγής και β) ακρόασης.

269. Βλ. ανωτέρω σχετική εκτενή αναφορά στο κεφάλαιο περί άσκησης της αγωγής.

Η ομοδικία διακρίνεται σε απλή και αναγκαστική. Στην περίπτωση της **απλής ομοδικίας**, παρά το γεγονός ότι υπάρχει ταυτότητα ή ομοιότητα της πραγματικής ή/και νομικής βάσης των εν δυνάμει²⁷⁰ περισσότερων αγωγών που ενώνονται σε μία, η ένωση αυτή των εν δυνάμει περισσότερων αγωγών σε μία δεν είναι υποχρεωτική. Αυτό σημαίνει ότι αναγνωρίζεται ελευθερία στον ενάγοντα να μην ενωθεί υποχρεωτικά με άλλους συνενάγοντες στο πλαίσιο της ίδιας αγωγής (αλλά να ασκήσει μόνος του την αγωγή). Του αναγνωρίζεται επίσης η ελευθερία να μην στρέψει την αγωγή του υποχρεωτικά εναντίον όλων των εν δυνάμει²⁷¹ συνεναγομένων (αλλά μόνο εναντίον ενός ή ορισμένων από αυτούς). Ενόψει των ανωτέρω, η δικονομική συμπεριφορά ενός από τους (απλούς) ομοδίκους δεν επηρεάζει τη **δικονομική τύχη** των υπολοίπων (συν)ομοδίκων του. Έτσι, λοιπόν, το ενδεχόμενο απόρριψης της ξεχωριστής αγωγής που ενδεχομένως ασκήσει ο (απλός) ομοδίκος δεν δημιουργεί ακατάλυτο δεδικασμένο σε βάρος του (συν)ομοδίκου του. Ο (συν)ομοδίκος αυτός θα μπορεί να ασκήσει ξεχωριστή αγωγή, η τύχη της οποίας θα μπορεί να είναι διαφορετική.

Παράλληλα, στο πλαίσιο διαμορφωθείσας απλής ομοδικίας η ενδεχόμενη **παραδοχή** ενός από τους (απλούς) ομοδίκους ενός κρίσιμου για την έκβαση της δίκης πραγματικού περιστατικού δεν λειτουργεί ως αποδεικτικό μέσο σε βάρος του (συν)ομοδίκου. Ο τελευταίος στο πλαίσιο της ίδιας δίκης μπορεί παραδεκτώς να αρνηθεί τη βασιμότητα του περιστατικού αυτού και με τον τρόπο αυτό να μεταφέρει το βάρος της απόδειξης στον αντίδικο αυτού και του (συν)ομοδίκου του, που προέβη στην παραδοχή. Ο αντίδικος, όμως, αυτός θα φέρει το βάρος της απόδειξης μόνο απέναντι στον (συν)ομοδίκου που αρνήθηκε τη βασιμότητα και όχι απέναντι σε αυτόν που παραδέχθηκε το πραγματικό περιστατικό. Στην περίπτωση αυτή, εάν το Δικαστήριο δεν πεισθεί από τα αποδεικτικά μέσα (τη μαρτυρία) που θα εισφέρει ο αντίδικος των απλών αυτών (συν)ομοδίκων, προκειμένου να αποδείξει το αμφισβητούμενο από τον ένα από αυτούς πραγματικό περιστατικό, τότε το Δικαστήριο ενδεχομένως εκδώσει διαφορετικές αποφάσεις αναφορικά με τους δύο αυτούς απλούς (συν)ομοδίκους: Θα είναι δυνατόν, δηλαδή, να γίνει δεκτή η αγωγή κατά του απλού ομοδίκου που παραδέχθηκε το κρίσιμο για την έκβαση της δίκης πραγματικό περιστατικό και να απορριφθεί η αγωγή κατά του (συν)ομοδίκου του, ο οποίος αρνήθηκε τη βασιμότητα του περιστατικού αυτού.

Αντίθετη είναι η δικονομική κατάσταση αναφορικά με την **αναγκαστική ομοδικία**. Δεσμός αναγκαστικής ομοδικίας ενώνει τους ομοδίκους όταν το δικαίωμα ή η υποχρέωση που τους ενώνει είναι όχι μόνο κοινή αλλά και αδιαίρετη. Στην περίπτωση της αναγκαστικής ομοδικίας είναι υποχρεωτική η ένωση (συμπερίληψη) στο δικόγραφο της ενιαίας αγωγής των περισσότερων του ενός προσώπων ως εναγόντων ή/και ως εναγομένων. Όταν λόγω του αδιαίρετου του κοινού δικαιώματος ή της κοινής

270. Αναφερόμεθα στις περισσότερες της μιας αγωγές που είναι δυνατόν (θα μπορούσαν) να εγερθούν, ενόψει του ότι οι ενάγοντες ή/και οι εναγόμενοι είναι περισσότεροι του ενός εκατέρωθεν.

271. Αναφερόμεθα στα πρόσωπα, τα οποία λόγω κοινής υποχρέωσης θα μπορούσαν να ενωθούν (συμπεριληφθούν) ως συνεναγόμενοι σε ένα δικόγραφο αγωγής.

υποχρέωσης υφίσταται δεσμός αναγκαστικής ομοδικίας, τότε η **δικονομική συμπεριφορά** του ενός αναγκαίου ομοδίκου **δεσμεύει** τον (συν)ομοδικό του και καθορίζει πλήρως τη δικονομική του τύχη. Έτσι, λοιπόν, η παραδοχή του ενός αναγκαίου ομοδίκου αναφορικά με τη συνδρομή ενός γεγονότος λειτουργεί ως παραδοχή και εκ μέρους του (συν)ομοδίκου του. Παράλληλα, η απόφαση που θα εκδοθεί θα είναι υποχρεωτικώς ίδιου περιεχομένου για όλους τους αναγκαίους (συν)ομοδίκους.

Κριτήριο διάκρισης μεταξύ απλής και αναγκαστικής ομοδικίας είναι το **διαιρετό** ή μη του κοινού δικαιώματος ή της κοινής υποχρέωσης²⁷². Το κριτήριο αυτό εφαρμόζεται με την προσφυγή στους κανόνες του ουσιαστικού αστικού δικαίου. Έτσι, λοιπόν, στην περίπτωση ύπαρξης περισσότερων του ενός εκτελεστών διαθήκης έχουμε δεσμό αναγκαστικής ομοδικίας, υπό την έννοια ότι οι εκτελεστές διαθήκης αυτοί μόνο από κοινού μπορούν να εναγάγουν ή να εναχθούν. Το αυτό συμβαίνει στην περίπτωση των ομόρρυθμων συνεταιρών ενός συνεταιρισμού. Αντίθετα, στην περίπτωση πρωτοφειλέτη και εγγυητή μιας οφειλής υπάρχει κατάσταση απλής ομοδικίας : Ο δανειστής μπορεί να εναγάγει είτε μόνο τον πρωτοφειλέτη είτε μόνο τον εγγυητή είτε από κοινού και τον πρωτοφειλέτη και τον εγγυητή.

Αξίζει, τέλος, να γίνει αναφορά στην περίπτωση όπου υπάρχει αμφιβολία περί του ποίος ή ποιοί από περισσότερα του ενός πρόσωπα που ενεπλάκησαν σε ένα επεισόδιο ευθύνεται για ένα ζημιογόνο γεγονός. Ενόψει αυτής της αμφιβολίας, ο ζημιωθείς έχει, σύμφωνα με το θεσμό 3 της Διάταξης 9, τη δυνατότητα να εγείρει μια «**δι-αζευκτική**» **αγωγή** εναντίον όλων των εμπλεκόμενων στο επεισόδιο προσώπων. Το Δικαστήριο θα αποφανθεί ποιος ή ποιοί (ενδεχομένως και όλοι) από τους (συν)εναγομένους έχει ή έχουν ευθύνη αποζημίωσης ως υπαίτιος ζημιογόνου αδικοπραξίας. Στην περίπτωση αυτή το Δικαστήριο, εάν αποφανθεί ότι μόνο ένας από τους (συν)εναγομένους είναι υπαίτιος, είναι πιθανό να διατάξει τον υπαίτιο να καταβάλει και τα δικαστικά έξοδα του (συν)εναγομένου του, που κρίθηκε αμέτοχος της σχετικής ευθύνης, εκδίδοντας ένα Διάταγμα με την ονομασία "**Bullock Order**"²⁷³.

B. Παρέμβαση

Σε περίπτωση αμφισβήτησης της έγερσης Αγωγής στο όνομα του κατάλληλου Ενάγοντα, τότε είναι δυνατή μετά από άδεια του Δικαστηρίου η υποκατάσταση ή προσθήκη ενός άλλου προσώπου ως Ενάγοντα (ως μοναδικού πλέον Ενάγοντα ή ως Συνενάγοντα). Προϋπόθεση είναι, σύμφωνα με το θεσμό 2 της Διάταξης 9, α) η τεκμηρίωση της ύπαρξης καλής πίστης όσον αφορά τη λανθασμένη έγερση της Αγωγής στο όνομα του αρχικού (μοναδικού) Ενάγοντα και β) η κρίση ότι μια τέτοια υποκατάσταση ή προσθήκη είναι αναγκαία για την επίλυση της επίδικης διαφοράς. Η κατά τα ανωτέρω εκτεθέντα υποκατάσταση ή προσθήκη ως Ενάγοντα ενός άλλου προσώπου

272. Βλ. σχετικά: Ν. ΝΙΚΑ, «Εγχειρίδιο Πολιτικής Δικονομίας», 2^η έκδοση, 2016 (εκδόσεις Σάκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη).

273. Η ονομασία αυτή είναι δάνεια από ομώνυμη απόφαση της αγγλικής νομολογίας. Βλ. σχετικά: Α. ΜΑΡΚΙΔΗ, «Διαλέξεις Πολιτικής Δικονομίας», σελ. 6 (Λευκωσία 2003).

(διαφορετικού από τους αρχικούς διαδίκους) στοιχειοθετεί τον δικονομικό μηχανισμό της «Παρέμβασης»²⁷⁴.

Όταν έχουμε υποκατάσταση ως Ενάγοντα ενός άλλου προσώπου, τότε πρόκειται για «Κύρια Παρέμβαση», υπό την έννοια ότι ο Παρεμβαίνων διεκδικεί το επίδικο δικαίωμα ή αντικείμενο μόνο στο όνομά του, επιδιώκοντας με τον τρόπο αυτό τον εξοβελισμό του αρχικώς Ενάγοντα από τη δίκη. Όταν έχουμε προσθήκη ενός άλλου προσώπου ως (Συν)Ενάγοντα, τότε πρόκειται για «Πρόσθετη Παρέμβαση», υπό την έννοια ότι ο Παρεμβαίνων αντικειμενικώς συμμαχεί με τον αρχικώς Ενάγοντα στην από κοινού επίδιξη της ικανοποίησης του επίδικου (κοινού) δικαιώματός τους.

Περαιτέρω, η επιλογή των Εναγομένων προσώπων σε μία αγωγή είναι δικαίωμα που βασικά και καταρχήν ανήκει στον Ενάγοντα²⁷⁵. Σύμφωνα, όμως, με τα διαλαμβανόμενα στον θεσμό 10 της Διάταξης 9, το Δικαστήριο έχει την εξουσία να διατάξει σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας, είτε κατόπιν αιτήσεως είτε χωρίς αίτηση, την προσθήκη οιοδήποτε προσώπου ως διαδίκου, την παρουσία του οποίου θεωρεί αναγκαία για την πλήρη και αποτελεσματική επίλυση όλων των θεμάτων που εγείρονται στην αγωγή. Η απόφαση, ως προς το εάν βρίσκονται όλοι οι αναγκαίοι διάδικοι ενώπιον του Δικαστηρίου, είναι συναρτημένη με τα επίδικα θέματα, όπως αυτά προσδιορίζονται στις γραπτές προτάσεις²⁷⁶.

Το κριτήριο αναφορικά με την ενεργοποίηση της εξουσίας του Δικαστηρίου να προσθέσει ως Εναγόμενο ένα πρόσωπο, το οποίο ο Ενάγων δεν επιθυμούσε να εναγάγει, είναι το κατά πόσον η επιδιωκόμενη από τον Ενάγοντα απόφαση του Δικαστηρίου θα ήταν δυνατόν να επηρέαζε άμεσα τον παρεμβαίνοντα ως επιπρόσθετο Εναγόμενο, υπό την έννοια ότι αυτός θα δεσμεύεται από το αποτέλεσμα της διαδικασίας. Το κριτήριο αυτό θεσπίσθηκε από την αγγλική νομολογία και υιοθετήθηκε από την αντίστοιχη κυπριακή²⁷⁷.

Ειδικότερα, βασικό κριτήριο για την άσκηση της διακριτικής ευχέρειας του Δικαστηρίου για την προσθήκη διαδίκου, σύμφωνα με τα διαλαμβανόμενα στον θεσμό 10 της Διάταξης 9, είναι το ακόλουθο: Το κατά πόσο θα επηρεασθούν άμεσα τα

274. Η Παρέμβαση ως διαδικασία πλήθυνσης ή διεύρυνσης του αριθμού των διαδίκων διακρίνεται από την Ομοδικία, στο πλαίσιο της οποίας έχουμε ομοίως διαδικασία πλήθυνσης ή διεύρυνσης των διαδίκων, ως εξής : Η Παρέμβαση προϋποθέτει ήδη εκκρεμούσα Δίκη (έγερση Αγωγής με αρχικούς διαδίκους), ενώ η Ομοδικία στοιχειοθετείται πριν την έγερση της Αγωγής, υπό την έννοια ότι έχει ήδη διαμορφωθεί η πλήθυνση του αριθμού των διαδίκων κατά την καταχώρηση του Κλητηρίου Εντάλματος. Βλ. σχετικά: Ν. ΝΙΚΑ, «Εγχειρίδιο Πολιτικής Δικονομίας», 2^η έκδοση, 2016 (εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη).

275. Supreme Court Practice 1982, τ.3, σελ. 210.

276. Βλ. «Παπαχριστοφόρου v. Χαραλάμπους» (1991) 1 Α.Α.Δ. 906 και «Οδυσσέως v. Λαϊκής Κυπριακής Τράπεζας Λτδ» (2001) 1 (B) Α.Α.Δ. 1372.

277. Βλ. σχετικά: «Dollfus Mieg et Compagnie S.A. v. Bank of England» [1950] 2 All E.R. 605, 611, «Amon v. Raphael Tuck & Sons Ltd» [1956] 1 All E.R. 273, «General Insurance Co. of Cyprus Ltd v. Georghiou and Another (1963) 2 C. L. R. 117» και «Παγκυπριακή Ασφαλιστική Λτδ v. Μνά» (2003) 1 (Γ) Α.Α.Δ. 1818.

νομικά του δικαιώματα ή τα οικονομικά του συμφέροντα. Αυτό θα ισχύσει ιδιαίτε-
 ρως στην περίπτωση που υπάρχουν υπό αμφισβήτηση ή επηρεάζονται ιδιοκτησια-
 κά δικαιώματα ή συμφέροντα σε περιουσία, όπου οι νόμιμοι ιδιοκτήτες πρέπει να
 αντιπροσωπεύονται. Όπως προαναφέρθηκε, αναφορικά με το εάν ένας διάδικος εί-
 ναι αναγκαίος ή όχι, το Δικαστήριο διατηρεί **διακριτική ευχέρεια**. Στο πλαίσιο της αγ-
 γλικής νομολογίας έχουν αναπτυχθεί διάφορες σχολές νομικής σκέψης για τον τρό-
 πο άσκησης της διακριτικής ευχέρειας του Δικαστηρίου. Η βασική διάκριση μετα-
 ξύ τους έχει να κάνει με το μέγεθος της διακριτικής ευχέρειας που αναγνωρίζεται²⁷⁸.
 Στην Κύπρο επικράτησε η σχολή που αναγνωρίζει ευρεία διακριτική ευχέρεια στο
 Δικαστήριο²⁷⁹.

Σημειώνεται ότι, σύμφωνα με τη νομολογία, η προσθήκη διαδίκου σύμφωνα με τον
 θεσμό 10 της Διάταξης 9 γίνεται, όταν κρίνεται ως αναγκαία, προκειμένου να κατα-
 στήσει το Δικαστήριο πλήρως ικανό να εκδικάσει και διευθετήσει με **αποτελεσμα-
 τικότητα** όλα τα χειρόμενα ζητήματα στο πλαίσιο μιας αγωγής. Εφόσον επιλεγεί
 από το Δικαστήριο η προσθήκη συναγαγομένου, αυτό έχει δεδομένες και ουσιαστι-
 κές δικονομικές συνέπειες και δεν μπορεί να λειτουργεί για περιορισμένο σκοπό²⁸⁰.
 Περαιτέρω, έχει κριθεί ότι η προσθήκη συναγαγομένου δεν μπορεί να γίνει μετά την
ολοκλήρωση της υπόθεσης²⁸¹.

Τέλος, αναφορικά με τη **διαδικασία των εκλογών** και τις εντεύθεν αμφισβητήσεις,
 είναι άξιο λόγου ότι οι Θεσμοί Πολιτικής Δικονομίας έχουν εφαρμογή και στην εκ-
 δίκαση εκλογικών αιτήσεων, η οποία ρυθμίζεται από τον «Περί Εκλογής Μελών
 της Βουλής των Αντιπροσώπων (Εκλογικαί Αιτήσεις) Διαδικαστικό Κανονισμό»
 του 1981. Τυχάνει, λοιπόν, εφαρμογής και σε τέτοιες περιπτώσεις ο θεσμός 10 της
 Διάταξης 9, που παρέχει την εξουσία στο Δικαστήριο για την έκδοση **διατάγματος
 περί συνένωσης** (προσθήκης) προσώπου ως διαδίκου. Η συνένωση αυτή συναρτά-
 ται άμεσα με την θεραπεία που επιδιώκεται, η οποία στην περίπτωση εκλογικής αίτη-
 σης είναι η ακύρωση της εκλογής προσώπου στο βουλευτικό αξίωμα. Μόνο πρόσω-
 πα **αμέσως αναμειγμένα** στην εκλογική αυτή διαφορά έχουν λόγο στη δίκη για την
 επίλυσή της. Μάλιστα, όσο σπουδαία και εάν είναι τα ζητήματα που εξετάζονται στο
 πλαίσιο της εκλογικής αυτής δίκης, αυτά δεν μπορούν να διευρύνουν το πλαίσιο ού-
 τε επεκτείνουν το πεδίο της δίκης, κατά τρόπο ώστε να καταστεί επιτρεπτή η προσθή-
 κη «άσχετων» με την υπόθεση προσώπων ως διαδίκων²⁸².

278. Βλ. *Amon v. Raphael & Tuck and Sons Ltd* [1956] 1 All E.R. 273 και *Gurtner v. Circuit* [1968] 1 All E.R. 328.

279. Βλ. «*Mepa Underwriting Management Ltd κ.α. v. Αγροτικής Ανώνυμης Ελληνικής Εταιρείας Γενικών Ασφαλειών*» (1997) 1 (B) Α.Α.Δ. 772 και «*Korkut v. Γεωργίου*» (2007) 1 (B) Α.Α.Δ. 1213.

280. Βλ. «*Θεοφάνους v. Γεωργίου και άλλου*», Πολιτική Εφεση αρ. 38/2007, ημερ. 06.06.2011.

281. Βλ. «*Πελεκάνος και άλλοι v. Πελεκάνου*» (2006) 1 (A) Α.Α.Δ. 390.

282. Βλ. «*Μαυρογένη v. Βουλής των Αντιπροσώπων και άλλων*» (Αρ.2) (1995) 1 Α.Α.Δ. 1034.

10. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΡΙΤΟΔΙΑΔΙΚΟΥ (ΠΡΟΣΕΠΙΚΛΗΣΗ)

Μια ειδική διαδικασία, με την οποία προκαλείται μετά την έγερση της αγωγής πλήθυνση του αριθμού των διαδίκων, μέσω της πρόσκλησης τρίτου προσώπου να παρέμβει στη δίκη (**προσεπίκληση**²⁸³), αποτελεί η **διαδικασία του Τριτοδιαδίκου**. Συγκεκριμένα, όταν ο Εναγόμενος στο πλαίσιο μιας ανοιγείσας δίκης εγείρει απαίτηση εναντίον κάποιου προσώπου που δεν συμμετέχει ως διάδικος στη δίκη αυτή, τότε έχει δικαίωμα να τον καλέσει να συμμετάσχει στην ανοιγείσα δίκη, προκειμένου να αντιτάξει τους ενδεχόμενους ισχυρισμούς του απέναντι στην απαίτηση αυτή. Το αρχικώς μη φέρον την ιδιότητα του διαδίκου προσεπικαλούμενο πρόσωπο αυτό καλείται «Τριτοδιάδικος», καθόσον μετά την προσεπίκληση καθίσταται διάδικος.

Ο Εναγόμενος έχει το δικαίωμα να προσεπικαλέσει τον Τριτοδιάδικο στις περιπτώσεις που προβλέπει η **Διάταξη 10** των Θεσμών και, συγκεκριμένα, όταν ο Εναγόμενος θεωρεί :

- α) Ότι δικαιούται συνεισφοράς ή αποζημιώσεως από τον Τριτοδιάδικο ή
- β) Ότι δικαιούται από τον Τριτοδιάδικο θεραπεία σχετική με τα αρχικά αίτια της αγωγής και ουσιαστικά την ίδια ή μερική θεραπεία που απαιτείται από τον Ενάγοντα ή
- γ) Ότι οποιοδήποτε ζήτημα μεταξύ του Εναγόμενου και του Τριτοδιαδίκου σχετικό με το αντικείμενο της αγωγής είναι ουσιαστικά το ίδιο με το ζήτημα που αναφύεται μεταξύ του Ενάγοντος και του Εναγομένου και έπρεπε κανονικά να εκδικασθεί όχι μόνον μεταξύ του Ενάγοντος και του Εναγομένου αλλά μεταξύ του Ενάγοντος και του Εναγομένου και του Τριτοδιαδίκου ή μεταξύ οιουδήποτε εξ αυτών²⁸⁴.

Η άσκηση του ανωτέρω δικαιώματος του Εναγομένου για προσεπίκληση του Τριτοδιαδίκου υπόκειται στην **έγκριση του Δικαστηρίου**, το οποίο, εάν το κρίνει βά-

283. Οι όροι «προσεπίκληση», «παρέμβαση» και «ομοδικία» είναι δάνεια από την ελλαδική δικονομική ορολογία. Μέσω της προσεπίκλησης ενός τρίτου ζητείται και προκαλείται παρέμβαση αυτού σε ήδη εκκρεμούσα δίκη, μόνο, όμως, όταν ο τρίτος επιθυμεί να παρέμβει. Εάν, όμως, δεν παρέμβει, τότε θα υποστεί τις ενδεχόμενες δυσμενείς σε βάρος του συνέπειες από την έκβαση της δίκης, δίχως μάλιστα να έχει εκμεταλλευτεί τη δυνατότητα, που του παρέχει η προσεπίκληση, να συμμετάσχει στη δίκη και να τύχουν ακρόασης οι ισχυρισμοί του.

284. Σύμφωνα με τη νομολογία : «*Όπως διαπιστώνεται από το κείμενο αυτής της δικονομικής διάταξης (θεσμός 1 της Διάταξης 10), μπορεί ένας εναγόμενος να διεκδικήσει εναντίον τρίτου προσώπου, πέραν της κάλυψης ή συνεισφοράς και οιαδήποτε θεραπεία, η οποία σχετίζεται ή συνδέεται με την αρχική αιτία αγωγής και η οποία είναι ουσιαστικά η ίδια με κάποια από τις θεραπείες, οι οποίες αξιώνονται από τον ενάγοντα. Μπορεί ακόμη να ζητήσει, όπως οποιοδήποτε επίδικο θέμα που σχετίζεται ή συνδέεται με το αντικείμενο της αγωγής και είναι ουσιαστικά το ίδιο με με κάποιο θέμα, που εγείρεται μεταξύ ενάγοντα και εναγομένου, αποφασισθεί μεταξύ και των τριών προσώπων. Από τις πρόνοιες του Κανόνα 9 της ίδιας Διαταγής 10 διαφαίνεται ότι το Δικαστήριο, κατόπιν ακρόασης, μπορεί, μεταξύ άλλων, να αποδώσει στον εναγόμενο οιαδήποτε θεραπεία, η οποία θα μπορούσε να αποδοθεί σε αυτόν, στην περίπτωση κατά την οποία ο τριτοδιάδικος ήταν εναγόμενος σε ξεχωριστή αγωγή, την οποία ήθελε καταχωρίσει εναντίον του ο εναγόμενος» («Θεοδώρου ν. Μάντη» (2010) 1 (B) Α.Α.Δ. 1036).*

σιμο και σκόπιμο, μπορεί να δώσει άδεια στον Εναγόμενο να εκδώσει και να επιδώσει «**Ειδοποίηση Τριτοδιαδίκου**». Αίτηση προς το Δικαστήριο για παροχή άδειας για έκδοση ειδοποίησης τριτοδιαδίκου μπορεί να υποβληθεί οποτεδήποτε μετά από την ημερομηνία καταχώρησης σημειώματος εμφάνισης από τον Εναγόμενο, το αργότερο, όμως, πριν την πάροδο ενός μηνός από την ημερομηνία καταχώρισης της έκθεσης υπεράσπισης. Η ειδοποίηση πρέπει να εκθέτει τη φύση και τα σημεία της απαίτησης του Εναγομένου κατά του Τριτοδιαδίκου καθώς και τη φύση και την έκταση της θεραπείας που απαιτείται από τον Εναγόμενο.

Η Ειδοποίηση Τριτοδιαδίκου συντάσσεται σύμφωνα με τον **Τύπο 9 ή τον Τύπο 10** του Παραρτήματος Α των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας και πρέπει να **σφραγισθεί** και **επιδοθεί** στον Τριτοδιάδικο κατά τον ίδιο τρόπο που σφραγίζεται και επιδίδεται το Κλητήριο Ένταλμα. Από την ώρα της επίδοσης σ' αυτόν της σχετικής Ειδοποίησης, ο Τριτοδιάδικος καθίσταται πλέον οιονεί διάδικο μέρος της δίκης²⁸⁵, με τα ίδια δικαιώματα που θα είχε, εάν ήταν Εναγόμενος στη συγκεκριμένη δίκη. Στο πλαίσιο αυτό έχει τη δυνατότητα να καταχωρήσει εμφάνιση στην αγωγή **εντός 15 ημερών** από της επιδόσεως της Ειδοποίησης Τριτοδιαδίκου ή εντός τέτοιου χρόνου που ενδεχομένως καθορίσει το Δικαστήριο.

Ο Τριτοδιάδικος που παραλείπει να εμφανισθεί εντός του καθορισμένου χρόνου μπορεί να αποταθεί στο Δικαστήριο για άδεια να εμφανισθεί έστω και καθυστερημένα. Ο Τριτοδιάδικος θα πρέπει να **καταχωρήσει εμφάνιση** κατά τον ίδιο τρόπο που ένας Εναγόμενος οφείλει να προβεί σε ανάλογο περιεχομένου καταχώρηση, με την επιφύλαξη ότι, κατά την αυτή ώρα που παραδίδει αντίγραφο της εμφάνισης και αντίγραφο της υπεράσπισης του στον Εναγόμενο, θα πρέπει να παραδίδει τα ίδια αντίγραφα **και στον Ενάγοντα**. Στην περίπτωση που ένας Τριτοδιάδικος, στον οποίο επιδόθηκε κανονικά ειδοποίηση Τριτοδιαδίκου, δεν καταχωρήσει εμφάνιση, αφενός θα τεκμαίρεται ότι **παραδέχεται την εγκυρότητα της ειδοποίησης** και αφετέρου θα **δυσμενείται από οιαδήποτε απόφαση** που θα εκδοθεί από το Δικαστήριο αναφορικά με την επίδικη αγωγή. Και αυτό, ακόμη και στην περίπτωση που με την απόφαση του Δικαστηρίου υποχρεωθεί να αποδεχθεί την ευθύνη του σχετικά με συνεισφορά ή αποζημίωση ή άλλη θεραπεία που έχει ζητήσει με την ειδοποίηση ο Εναγόμενος.

Στην αντίθετη περίπτωση (που ο Τριτοδιάδικος καταχωρήσει εμφάνιση), ο Εναγόμενος που δίδει ειδοποίηση έχει τη δυνατότητα να ζητήσει από το Δικαστήριο **οδηγίες** αναφορικά με την εξέταση του ζητήματος της **ευθύνης του Τριτοδιαδίκου**. Το Δικαστήριο μπορεί, εάν η ευθύνη του Τριτοδιαδίκου προς τον Εναγόμενον που δίδει την ειδοποίηση αποδεικνύεται κατά την ακρόαση της αίτησης, να εκδώσει απόφαση εναντίον του Τριτοδιαδίκου και προς όφελος του Εναγομένου που δίδει την ει-

285. Σύμφωνα με την απόφαση "Marfin Popular Bank Public Co. Ltd v. Telec Logistic Company Ltd και άλλης", Πολιτική Έφεση αρ. 266/2007, ημερ. 22.05.2012 : «Όπως έχει και νομολογιακά διαπιστωθεί, ο τριτοδιάδικος δεν είναι εναγόμενος στην αγωγή του ενάγοντα εναντίον του εναγομένου, εκτός εάν ο ενάγων αποφασίσει να τον καταστήσει συνεναγόμενο. Η διαδικασία του τριτοδιαδίκου είναι εντελώς ξεχωριστή και ανεξάρτητη διαδικασία από την υπάρχουσα αγωγή».

δοποίηση. Όταν υποβληθεί αίτηση του Εναγομένου για οδηγίες, το Δικαστήριο έχει την εξουσία να δώσει άδεια τον Τριτοδιάδικο να προβάλει τους ισχυρισμούς του απέναντι στην αγωγή είτε μόνος ή μαζί με τον Εναγόμενο. Με την ολοκλήρωση της εκδίκασης της υπόθεσης (μετά την ακρόαση), το Δικαστήριο μπορεί να εκδώσει τέτοια απόφαση ανάλογα με τη φύση της υπόθεσης υπέρ ή εναντίον του Εναγομένου που δίδει ειδοποίηση Τριτοδιαδίκου καθώς και εναντίον ή υπέρ του Τριτοδιαδίκου. Ειδικότερα, μπορεί να αποδώσει στον Εναγόμενο ή στον Τριτοδιάδικο οιαδήποτε θεραπεία που θα μπορούσε να δοθεί **αν ο Τριτοδιάδικος ήταν Εναγόμενος** σε αγωγή που θα εγείρετο εναντίον του από τον Εναγόμενο.

Στην περίπτωση, που ο Τριτοδιάδικος, αφοτου του επιδοθεί η σχετική Ειδοποίηση, **εγείρει απαίτηση** εναντίον προσώπου που δεν είναι ήδη διάδικος στην επίδικη αγωγή, το Δικαστήριο μπορεί να δώσει άδεια στον Τριτοδιάδικο να εκδώσει ειδοποίηση Τριτοδιαδίκου κατά του προσώπου αυτού. Τότε, θα ισχύουν οι ίδιοι κανονισμοί αυτής της Διάταξης και η έκφραση «ειδοποίηση τριτοδιαδίκου» και «τριτοδιάδικος» θα ισχύουν και θα περιλαμβάνουν οιαδήποτε ειδοποίηση που θα εκδίδεται γι' αυτόν το σκοπό καθώς και οιαδήποτε πρόσωπο που θα του επιδίδεται τέτοια ειδοποίηση.

Ο **Ενάγοντας** δεν μπορεί να στραφεί ευθέως εναντίον του Τριτοδιαδίκου. Μόνο ο **Εναγόμενος** δύναται να διεκδικήσει από τον Τριτοδιάδικο, εάν βεβαίως ευδοκιμήσει υπέρ αυτού η διαδικασία κατά του Τριτοδιαδίκου, οποιοδήποτε ποσό επιδικασθεί να καταβάλει προς τον Ενάγοντα στο πλαίσιο της εκκρεμούσας «κύριας» δίκης μεταξύ αυτού και του Ενάγοντα. Η διαδικασία Τριτοδιαδίκου αφορά τον Εναγόμενο και τον Τριτοδιάδικο και όχι τον Ενάγοντα ευθέως, με την προϋπόθεση ότι ο Ενάγοντας δεν θα καταστήσει τον Τριτοδιάδικο συνεναγόμενο²⁸⁶. Περαιτέρω, η διαδικασία του Τριτοδιαδίκου θα ακολουθείται και όταν ο Εναγόμενος απαιτεί εναντίον **άλλου Εναγομένου** (στο πλαίσιο της ίδιας αγωγής) ότι δικαιούται από αυτόν συνεισφοράς ή αποζημίωσης ή ότι δικαιούται από αυτόν οποιαδήποτε άλλη θεραπεία σχετική με την αρχική αιτία της αγωγής, ακόμη και την ίδια ή μέρος της θεραπείας που απαιτεί ο Ενάγοντας. Σημειώνεται ότι η ανωτέρω δυνατότητα του Εναγομένου δεν θα επηρεάζει τα δικαιώματα του Ενάγοντος εναντίον οιαδήποτε Εναγομένου στην αγωγή.

Η διαδικασία Τριτοδιαδίκου αντλεί την προέλευσή της από τη Διάταξη 16 των παλαιών (του 1956) αγγλικών Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας²⁸⁷. Η διαδικασία αυτή θεσπίσθηκε στην Αγγλία με τον νόμο **Judicature Act 1873** και θεωρήθηκε ότι ήταν μια διαδικασία **ανάλογη με αυτήν της αγωγής**. Η αίτηση για την ενεργοποίηση της διαδικασίας αυτής καταχωρείτο από τον Εναγόμενο, που έφερε την ιδιότητα αυτή στο πλαίσιο μιας ήδη εκκρεμούσας αγωγής, κατά ενός τρίτου, που δεν ήταν διάδικος στην εκκρεμούσα αγωγή και που απεκαλείτο πλέον Τριτοδιάδικος. Σε μια τέτοια περίπτω-

286. Βλ. σχετικά: "Marfin Popular Bank Public Co. Ltd v. Telec Logistic Company Ltd και άλλων", Πολιτική Έφεση αρ. 266/2007, ημερ. 22.05.2012.

287. Για τη σχετική ιστορική τεκμηρίωση βλ. «Νικήτα v. Medcon Constructions Limited και άλλου» (1997) 1 (B) A.A.Δ. 643 και "The Continental Insurance Company of Hampshire v. O'Regan (1998) 1 (B) A.A.Δ. 1087.

ση, ο Εναγόμενος εθεωρείτο Ενάγων και ο Τριτοδιάδικος εθεωρείτο Εναγόμενος. Κατά συνέπεια, η ειδοποίηση Τριτοδιαδίκου εθεωρείτο ότι υπέχει μορφή «αγωγής» του Εναγομένου κατά του Τριτοδιαδίκου²⁸⁸. Μετά την επίδοση της Ειδοποίησης Τριτοδιαδίκου, ο Τριτοδιάδικος καθίστατο **διάδικος** στην εκκρεμούσα αγωγή αυτή και είχε τα ίδια δικαιώματα σχετικά με την υπεράσπισή του, ως εάν είχε εναχθεί με «κανονική» ξεχωριστή αγωγή από τον Εναγόμενο. Ο Τριτοδιάδικος, όμως, **δεν εθεωρείτο Εναγόμενος** στην εκκρεμούσα αγωγή μεταξύ Ενάγοντα και Εναγομένου, εκτός εάν ο Ενάγοντας αποφάσιζε να τον καταστήσει συνεναγόμενο. Εάν δεν συνέβαινε αυτό, η διαδικασία Τριτοδιαδίκου εθεωρείτο εντελώς **ανεξάρτητη διαδικασία** από την εκκρεμούσα αγωγή²⁸⁹.

Σκοπός της διαδικασίας Τριτοδιαδίκου είναι η αποφυγή πολλαπλότητας αγωγών, η αποφυγή εξόδων, η δέσμευση του Τριτοδιαδίκου από το αποτέλεσμα της αγωγής μεταξύ Ενάγοντα και Εναγομένου και η δυνατότητα έκδοσης απόφασης επί του θέματος που σχετίζεται με την διαδικασία Τριτοδιαδίκου, αμέσως μετά την έκδοση απόφασης αναφορικά με την εκκρεμούσα αγωγή. Στην τελευταία περίπτωση, με τον τρόπο αυτό δεν θα είναι αναγκασμένος ο Εναγόμενος να περιμένει να ικανοποιήσει την αξίωσή του κατά του Τριτοδιαδίκου με την έγερση ξεχωριστής αγωγής, ενώ ο Ενάγων θα έχει τη δυνατότητα να εκτελέσει την απόφαση εναντίον του Τριτοδιαδίκου²⁹⁰.

11. ΑΝΗΛΙΚΟΙ / ΑΠΟΒΙΩΣΑΝΤΕΣ ΔΙΑΔΙΚΟΙ

Μέριμνα λαμβάνει η **Διάταξη 9** των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας και για τις περιπτώσεις όπου διάδικοι είναι α) **ανήλικοι δίχως κηδεμόνα και καθυστερημένα πρόσωπα** και β) **αποβιώσαντες δίχως προσωπικό αντιπρόσωπο** στην Κύπρο.

Στην πρώτη περίπτωση, που ρυθμίζεται από το **θεσμό 12** της Διάταξης 9, ο ανήλικος ή καθυστερημένος θα μπορεί να εκπροσωπείται, όταν πρόκειται για Ενάγοντα, από πρόσωπο που θα περιγράφεται στο Κλητήριο Ένταλμα ως **πλησιέστερος φίλος**²⁹¹ και, όταν πρόκειται για Εναγόμενο, από κηδεμόνα που θα ορίσει το Δικαστήριο. Στην περίπτωση αυτή έχει κριθεί ότι διάδικος (Ενάγοντας) είναι ο ανήλικος που αξιώνει τις θεραπείες που εκτίθενται στο παρακλητικό (αιτητικό) τις Έκθεσης Απαίτησης και όχι ο πλησιέστερος φίλος. Ο τελευταίος είναι απλώς το πρόσωπο μέσω του οποίου έχει

288. Βλ. «McCheane v. Jyles» (1902) 1 Ch.D. 287.

289. Βλ. «Scott v. West Yorkshire Road Car Co.» [1971] 3 All E.R. 534 και Annual Practice 1958, σελ. 381.

290. Η αρχή αυτή διατυπώθηκε από την αγγλική νομολογία. Βλ. «Barklays Bank v. Tom» [1923] 1 KB 226, «The Normar» [1968] 1 All E.R. 753 και «Chatsworth Investments v. Amoco Ltd» [1968] 3 All E.R. 357.

291. Η ορολογική φράση «πλησιέστερος φίλος» αποτελεί ανεπίσημη μετάφραση στα ελληνικά της, υφιστάμενης στο πρωτότυπο (και ισχύον ως επίσημο) αγγλικό κείμενο του θεσμού 12 της Διάταξης 9, φράσης «next friend». Θα ήταν νομικώς πλέον δόκιμο εάν αποδιδόταν η φράση αυτή στα ελληνικά με τη φράση «εγγύτερο πρόσωπο». Προφανώς, στους πλησιέστερους φίλους εξέχουσα θέση κατέχουν οι εγγύτεροι συγγενείς (του ανήλικου ή του καθυστερημένου προσώπου).

ISBN: 978-960-622-260-3

16097